

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Spår av teorier i politiken

riksdagspartiernas förda skolpolitik 2012 med fokus på gymnasireformen Gy11

Emma Lyckberg och Sofia Jensen

Inriktning/specialisering LAU395

Handledare: Staffan Stukát

Examinator: Ulla Berglindh

Rapportnummer: VT12-2910-202

Abstrakt

- **Titel:** Spår av teorier i politiken - riksdagspartiernas förda skolpolitik 2012 med fokus på gymnasiereformen Gy11
- **Författare:** Emma Lyckberg och Sofia Jensen
- **Termin och år:** VT 2012
- **Kursansvarig institution:** Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap
- **Handledare:** Stukát, Staffan
- **Examinator:** Berglindh, Ulla
- **Rapportnummer:** VT12-2910-202
- **Nyckelord:** Skolpolitik, gymnasiereform, skolreform, Gy11, betyg, bedömning, elev, individ, skollag, läroplan, utbildningsvetenskapliga teori, ideologi, politik

Sammanfattning:

Syftet med denna uppsats var att ta reda på om riksdagspartierna använt sig av någon form av utbildningsvetenskapliga teorier när de utformat sin skolpolitik samt vad detta innebär för den enskilde eleven. Alliansen blev även studerade utifrån styrdokumentet, Gy11, eftersom de ansvarat för denna skolreform. Utgångspunkten var tre utbildningsvetenskapliga teorier; behaviorism, konstruktivism och sociokulturell/socialkonstruktivistisk teori. Partiernas skolpolitik blev undersökt utifrån dessa tre teorier för att se om likheter kunde finnas. För att kunna åstadkomma ett så rättvist material som möjligt, utgick studien från den politik som presenteras på partiernas officiella hemsidor. Den metod som användes i undersökningen var en kvalitativ innehållsanlys för att studera hur begreppen elev/individ och betyg/bedömning förekommit i dokumenten. Därtill har en kvalitativ textanalys företagits för att närmare söka efter teorier, synliga eller dolda, i materialet. Det som kom fram var att det finns spår av teorier i skolpolitiken hos de olika partierna, och även i läroplanen, men att de antagligen inte hamnade där av ett medvetet val. I stället är det partiernas ideologier som har fått styra. Något som skiljde sig stort ifrån den utbildning som lärare genomgår. Betydelsen av detta resultat är att som lärare måste man vara medveten om vilka ideologier som styrt skapandet av läroplanen för att förstå innehållet i dem och för att kunna fullfölja sitt uppdrag. Detta har en påverkan på de elever som blir undervisade i mallen av Gy11, mest genom det nya betygssystemet men också på grund av hur Alliansens partiers individsyn ser ut.

Förord

Ämnet skolpolitik kan tänkas torrt och tråkigt, men det är enormt viktigt för oss blivande lärare (och nuvarande lärare) att förstå hur politiken och skolan hänger samman. Allteftersom arbetet fortskred blev ämnet mer och mer intressant, och ju mer insatt man blev, desto mer vill man veta.

Arbetet började redan under höstterminen då man skulle hitta en partner för att skriva med. Inte nog med att vi skulle skriva examensarbetet, utan vi skulle göra det ihop med någon, och i detta fall, någon vi inte kände sedan tidigare. Utan fastställt ämne, utan handledare och efter att ha mötts bara en gång skickade vi in vår plan. Vi samarbetade förvånansvärt väl och våra kunskaper kompletterade varandras. Det mesta av arbetet gick smidigt, fast det ibland kändes som om man aldrig skulle bli färdig, aldrig skulle hinna.

Det mesta jobbet handlade här om att samla och bearbeta information från tidigare forskning, men också att ta reda på vad de olika partierna verkligen tycker i skolfrågorna. Det var lättare i vissa fall än andra, men alla partierna i riksdagen tyckte något om skolan. Även om det i vissa fall kunde summeras med "vi vill att skolan skall få bättre kvalitet" (SD).

Vi djupdök i forskning och i partiideologier, men framförallt var det studierna av läroplanerna (med fokus på Gy11) med politik och utbildningsteorier i bakhuvudet som gav mest. Visst ville Alliansen något speciellt när de konstruerade Gy11, men vad, och var hittar man det? Det var lite som en detektivhistoria, där man fick leta spår och undersöka ledtrådar, allt för att komma fram till svar.

Sen handlade det, i mångt och mycket, om att sammanställa informationen och se om vi kunde få svar på våra frågeställningar, och framför allt; finns det spår av teorier i politiken?

Innehållsförteckning

Abstrakt	2
Förord	3
1 Inledning	2
1.1 Syfte.....	4
1.2 Frågeställningar:.....	4
2 Litteraturgenomgång och teoretisk utgångspunkt	5
2.1 Skolpolitik och skolans utveckling en historisk översikt.....	6
2.2 Skolans uppdrag och styrning.....	8
2.3 Politiskt inflytande över dagens skola	10
2.4 Utbildningsvetenskapliga teorier	12
2.5 Sammanfattning	14
3 Metod.....	16
3.1 Urval och avgränsningar	17
3.2 Metodologisk ansats.....	18
3.3 Studiens tillförlitlighet.....	19
3.4 Praktiska påpekanden.....	21
3.5 Sammanfattning	21
4 Resultat	23
4.1 Partierna om eleven som individ.....	23
4.2 Partierna om betyg och bedömning	27
4.3 Teorier i läroplanerna	29
5 Diskussion	32
5.1 Individen	32
5.2 Betyg och bedömning.....	34
5.3 Teorier i läroplanen	35
6 Slutord	37
Referenser.....	39
Bilaga 1 Korrespondens med Folkpartiet och Sverigedemokraterna.....	42

1 Inledning

Varje individ har sin egen relation till skolan. En tanke om vad skolan är, vad den gör och hur den fungerar. Alla har också en relation till läraren och läraryrket. För merparten av alla som går ut skolan är och förblir den något som man ska göra och som man ska ta sig igenom. Det kan därför tyckas förvånande, när man inser hur mycket teorier som präglar lärarens arbetssätt och skolans utformning. För oss var mötet med utbildningsvetenskapliga teoribildningar, i den första kursen på lärarprogrammet, fyllt av blandade känslor. Vi visste ju hur 'man gjorde skola' och vad en lärare skulle göra. Sakta växte det fram en insikt om hur komplext läraryrket faktiskt är och efter ett antal år på lärarutbildningen så framstod vikten av det teoretiska resonemanget i ett helt annat ljus. Vi har med tiden fått en mängd olika teorier om lärande till godo. Vissa har varit ämnesbundna och andra ämnesöverskridande, men gemensamt för dem är att de hela tiden varit närvarande.

Efter att ha genomgått lärarutbildningen framstår idag läraryrket som omöjligt att genomföra på ett bra sätt utan stöd av teorierna. När Gy11 implementerades hösten 2011 så såg vi ett utmärkt tillfälle att undersöka vilken koppling som finns mellan de teorier vi lärt oss och de nya styrdokumentet. Sen tänkte vi ett steg längre; om politikerna som sammanställt de nya dokumentet, har de haft någon teori till grund för sitt arbete? Går det rent av att finna ett samband mellan det ideologiska tänkandet och vissa utbildningsvetenskapliga teorier? Arbetet har under färdens gång gett oss en helt ny respekt för hur mycket den som har den politiska makten egentligen har att säga om vårt blivande jobb. Och hur viktigt det är för oss, som lärare, att vara insatta i vad detta med den politiska styrningen innebär.

Utbildningshistorikern Gunnar Richardsson (2010) skriver att; när allmän folkskola infördes i Sverige 1842 var det både ett resultat av samhällsutvecklingen och ett resultat av politiskt handlande. Sverige gick mot en samhällsutveckling som skulle komma att helt omvandla ett fattigt agrart samhälle till ett industrialiserat och rikt land. Det pågick även en diskussion om att utvidga rösträtten i landet vilket medförde ett behov av att utbilda och fostra invånarna för att dessa skulle kunna delta i beslutsfattandet. Mot sin historiska bakgrund kan införandet av en allmän folkskola ses som en funktion av dåtidens samhälle. Ser man till den förekommande politiska debatten som rådde i landet under första halvan av 1800-talet så blir bilden mer nyanserad.

Det fanns en tydlig politisk meningsskiljaktighet i Sverige rörande införandet av en allmän folkskola. Där liberala grupperingar hävdade att det var statens plikt att sörja för medborgarnas uppfostran, så menade de mer konservativa strömningarna att staten endast borde ta ansvar för kristendomsundervisningen och att all annan bildning var och borde förbli hemmets ansvar. De konservativa uppfattade även allmän utbildning i annat än kristendom som en fara för samhällets stabilitet och ordning. När den politiska debatten studeras framträder en bild av skolan som ett politiskt instrument. Ett instrument för att forma medborgare och samhället i den riktning som önskas av de som innehar den politiska makten. (2010) I ett historiskt perspektiv blir det tydligt hur politisk ideologi lyser igenom i de många dokument som har kommit att ange hur skolan ska vara utformad.

Hur skolan ska utformas och utvecklas har även de senaste åren utgjort en tydlig skiljelinje i den politiska debatten. Olika partier och intressen anklagar varandra för att prioritera fel aspekter av verksamheten eller för att ha bakomliggande avsikter med hur de vill forma morgondagens medborgare. De politiska partiernas intresse för vad skolan gör och vad den bör göra, blir tydligt om man sätter det i perspektivet att de som börjar skolan idag kommer att utgöra tillgångar för det svenska samhället och arbetsmarknaden fram till 2070-talet. Det är morgondagens arbetsmarknad och ekonomiska struktur som grundläggs.

Det går inte att undvika att skolan och politiken är sammanvävda på flera plan. Ordet ”demokrati” förekommer 21 gånger på de första 16 sidorna av de gymnasiegemensamma dokumenten.¹ I detta fall är det inte regering eller riksdag som omtalas utan värderingar som skolan skall överföra till eleverna. Det handlar om arbetssätt, tänkande och värderingar som skall användas för att eleverna skall fostras till goda samhällsmedborgare. Svenska folket har valt Alliansen till att leda oss i de två senaste riksdagsvalen. Ett val som har gjorts i demokratisk anda. Denna demokrati har sedan skapat en skola där demokrati är ett av ledorden, på detta sätt kan man se hur cirkeln sluter sig. Demokrati ger demokrati ger demokrati.

Eftersom dagens politik vill forma morgondagens samhälle så finns det ett stort intresse i att undersöka vilket samhälle det är som önskas. Olika partier har olika ideologiska hemvister som styr utformningen av dess politik, detta får naturligtvis konsekvenser för vilken form av politik som förs kring frågor om skolan. Ytterst berör dessa konsekvenser de som dagligen vistas i skolans värld, främst lärarna och eleverna. Lärare får finna sig i en stark politisk styrning av sitt arbete vilket får konsekvenser för yrkets autonomi och profession. Eleverna påverkas i ett än mer långsträckt perspektiv. Skolan som den formas av politiker kommer att få konsekvenser för eleverna under stora delar av deras liv.

Skolan som institution har en unik position i samhället då den utgör både ett tvång och en tillgång för alla individer som växer upp och lever i Sverige. Skolans utformning, vilka ämneskunskaper, metoder och utbildningsvetenskapliga teorier som prioriteras, är därför en ständigt intressant politisk fråga som bemöts på olika sätt av olika politiska intressen. Det rör sig om en styrning av hur generationer av människor tänker och handlar. För alla de tusentals elever och lärare som varje dag rör sig i skolans värld framgår det inte alltid helt självklart hur nära förknippad skolan och politiken faktiskt är. Den gymnasiereform som påbörjades 2007, men som aldrig fullföljdes och den gymnasiereform som genomfördes 2011 har båda syftat till att enligt politiska intressen och ideologier förändra skolan för att förbättra dess funktion för det framtida samhället.

Om vi slutligen återvänder till de utbildningsvetenskapliga teoribildningarna, som är det som utgör huvudfokus i det här arbetet, så utgör de för alla lärare en självklar del av den pedagogiska verksamheten. Beroende på utbildning och lärocenter skolas alla blivande lärare in i en eller flera pedagogiska teoritraditioner. Synen på lärande och hur den pedagogiska planeringen utformas är starkt beroende av den teoribildning som läraren tillämpar. Således utgör även detta en aspekt som påverkar elevens vardag. Olika aspekter av skolan, utbildning och lärande framstår som

¹ med variationer av ordet så som demokratisk, demokratiska osv.

väsentligt för de olika aktörer som påverkar olika delar av skolan. Det är därför högst relevant att studera på vilket sätt dessa olika aspekter sammanfaller, hur de lyser igenom och hanteras i den politiska utformningen av skolan. Finns det således några spår av teorier i politiken?

1.1 Syfte

Då skolan och den politiska styrningen av landet är intimt förknippade med varandra är syftet med denna uppsats att undersöka hur politik, ideologi och utbildningsvetenskap förenas hos de olika riksdagspartierna i Sverige 2012. Ett särskilt fokus läggs på hur detta påverkar den enskilda individen i form av eleven. Även om den förda politiken påverkar samhället under lång tid, så är det den enskilda eleven som påverkas i den direkta dagliga verksamheten.

1.2 Frågeställningar:

- Vilka ideologier speglas i Gy-11 och i de olika riksdagspartiernas skolpolitik 2012?
- Går det att finna några utbildningsvetenskapliga teoribildningar i de olika partiernas skolpolitik och i Gy-11?
- Vilken syn på den enskilda individen speglas i parternas politik och hur påverkas den enskilda eleven av Gy-11?

2 Litteraturgenomgång och teoretisk utgångspunkt

Skolpolitik är ett ämne som sträcker sig över många fält och flera aktörers intresse. Sökandet efter tidigare forskning kring detta ämne skapade därför snabbt ett medvetande om hur mycket litteratur det fanns som berörde olika delar av ämnet. Vi blev därför tidigt tvungna att göra ett urval för att få en överskådlig mängd litteratur att bearbeta. När vi så har sökt i den tidigare forskningen har vi helt utgått ifrån litteratur som rör den svenska skolan och skolpolitiken och uteslutit litteratur som berör studiens frågor ur ett mer allmänt och/eller internationellt perspektiv. Genom att genomföra sökningar på för uppsatsen relevanta ord så som, skolpolitik, skolreform, Gy-11 och liknande ringades en stor mängd litteratur in. Texterna har också lästs med vårt syfte och våra frågeställningar framför ögonen för att ytterligare kunna sälla i litteraturen. Genom att sedan göra en jämförelse med den litteratur som i sin tur behandlades i den tidigare forskningen, fick vi fram ett urval av litteratur som vi har fokuserat på.

I detta avsnitt ges först en översiktlig historisk redogörelse över den svenska skolans utveckling sedan allmän folkskola infördes och en redogörelse för de politiska svängningarna kring denna utveckling. Denna översikt ges för att få en bakgrund för vilken betydelse politiska idéer har haft för den utveckling som har resulterat i dagens skola. Avsnittet ger också en känsla för hur viktigt ämnet skolpolitik har varit genom åren.

Under rubriken “Skolans uppdrag och styrning” ges en redogörelse utifrån tidigare forskning, kring politikens betydelse för vad som ses som skolans uppdrag och hur skolans styrning ser ut och påverkas. Detta avsnitt syftar både till att ge en bakgrund och till att problematisera politikens betydelse för styrdokumentens utformning.

Följande avsnitt “Politiskt inflytande över dagens skola” har två syften. Dels ges här en definition av vad författarna till detta arbete avser med definitionen ideologi och hur detta begrepp inom politiken skiljer sig från politiska ställningstaganden i sakfrågor. Dels är det tänkt att ge en genomgång av den tidigare forskning som har varit av betydelse för den analys som företagits i denna studie. Här berörs därför forskning som tangerar relationen mellan skola och politik med fokus på de för denna studie relevanta teman elev/individ, betyg/bedömning och utbildningsvetenskapliga teoribildningar.

Slutligen följer en genomgång av de tre utbildningsvetenskapliga teoribildningar som har haft störst betydelse för utformningen av den svenska skolan, lärarutbildningen och denna uppsats. Teorierna läggs fram i korthet men en viss förståelse av dem krävs för den fortsatta läsningen av denna uppsats. Genomgången är till för att göra det möjligt att söka efter spår av teorier i politiken.

2.1 Skolpolitik och skolans utveckling en historisk översikt

År 1842 infördes allmän folkskola i Sverige vilket under 1860-talet följdes av att folkhögskolan etablerades. Men skolan var då inget nytt i landet, sedan medeltiden hade det funnits klosterscholor i Sverige, Uppsala universitet grundades 1477 och för befolkningen i allmänhet hade kyrkan och så småningom katekesundervisningen bidragit till ett kunnande och en förhållandevis god läskunnighet. Under 1700-talet hade även ett nytt bildningsideal vuxit fram vilket resulterade i ett behov av ökad bildning för både söner och döttrar ur den växande borgarklassen. När allmän folkskola infördes i landet fanns det därför redan två befintliga skolsystem. Dels fanns ett statligt läroverk med syfte att utbilda landets ämbetsmannakår, främst med barn från medelklassen. Examen från läroverket var en nödvändighet för att få läsa vid något av landets universitet. Det fanns även ett skolsystem med flickskolor. Under början av 1800-talet startades privata flickskolor med syftet att utbilda kvinnor till goda individer och goda hustrur. Dessa båda skolsystem kom att finnas kvar i landet parallellt med den allmänna folkskolan långt in på 1900-talet och olika reformer medförde nya versioner i form av exempelvis realskola och enhetsskola. Den politiska strävan under 1900-talet resulterade dock i att ett flertal reformer samlade de olika skolformerna i dagens skolsystem. (Richardsson 2010)

1800-talets stora samhällsförändringar medförde dock nya behov och skolan kom att förändras för att tillgodose dessa och för att möta en annorlunda framtid. Utbildnings historikern Gunnar Richardsson (2010) menar att det inte går att fastslå en enkel orsak till varför skolsystemet förändrades så fullständigt utan att det var en mängd variabler som spelade in och som ännu inte är helt fastslagna. För att nämna några faktorer kan dock sägas att industrialiseringen av landet som på allvar tog fart under 1800-talets andra halva var en starkt bidragande orsak, detta medförde en utbyggnad av infrastruktur och kommunikationer, en ny tjänstemannarörelse med bankkontor och liknande och ett behov av utbildad arbetskraft. Där till blossade rösträttsdebatten upp och liberalismens tankar om en ökad individualitet fick fäste i landet vilket också medförde ett större behov av att utbilda de som eventuellt skulle få ta del i att styra landet. Under 1800-talet kom också bondeståndet att få ett ökat inflytande både i riksdagens andra kammare och i de nybildade landstingen.

Richardsson (2010) beskriver att det i frågan om allmän folkskola fanns två politiska läger. På den ena sidan stod liberala krafter som ansåg att det var statens skyldighet att utbilda befolkningen. På den andra sidan stod konservativa krafter som ansåg att staten endast borde tillgodose befolkningens kristendomskunskaper och att all annan undervisning var hemmets skyldighet. Under slutet av 1800-talet bildades också en ny aktör på den politiska arenan i och med att det socialdemokratiska arbetarpartiet bildades. Den politiska utvecklingen som under början av 1900-talet medförde parlamentarism och så småningom enkammarriksdag på 1970-talet gav de olika partierna den makt som de har i Sverige idag.

Kurt Liljequist (1999), som är utbildningsledare inom den statliga skolledarutbildningen, framhåller att folkskolans organisation och struktur i mångt och mycket påverkades av att den växte fram samtidigt som den allmänna värnplikten formerades. Den tydliga hierarkiska strukturen i skolan påminner mycket om hur ett regemente struktureras och är en organisation som blivit bestående i skolans utveckling.

Den omvälvande samhällsutvecklingen fortsatte under 1900-talet och skolväsendet kom att präglas av en expansion efter andra världskriget. De stora barnkullarna på 30-talet kom att öka antalet elever i så stor utsträckning att det krävde en förändring av skolans struktur. Det går att finna detta som en av flera orsaker till de skolreformer som präglade hela 1900-talet. (Richardsson 2010) Alla delar av skolan kom att genomgå omfattande reformationer. Först kom folkskolorna på 40 och 50-talen, under 60-talet var det gymnasieskolans tur och slutligen under 70-talet; högskolan. I slutet av perioden hade detta lett fram till en likriktad nio årig grundskola och en gymnasieskola med flera linjer. Nästa alla skolor kom att ägas och styras av staten men drivas kommunalt och till hälften finansierades statligt.

1900-talets skolpolitik karakteriserades av ett ökat samhälleligt engagemang som framför allt tog sig uttryck genom förstatligande eller kommunalisering av privata skolor. Detta medförde att folkskolan blev en allmän medborgarskola för alla (2010) något som bottnade i 1880-talets liberalers och socialdemokraters önskan om att jämna ut klassklyftorna i samhället. Men skolans utveckling kom också att påverkas av den nya tilltron till forskning och ett ökat intresse för pedagogik och psykologi på 1940-talet.

Skolpolitiskt kom under 1900-talet att präglas av en kamp mellan å ena sidan liberaler och socialdemokrater och å andra sidan konservativa. Men reformerna kom också att präglas av en kompromissvilja. Bland annat var frågan om hur de praktiska utbildningarna skulle utvecklas för att minska arbetslösheten, starkt förankrad i alla politiska läger. (Richardsson 2010) Detta kom att bli en av delarna i 1950-talets skolreform. Vilken också grundfäste idén om att göra en praktisk utbildning likvärdig med en teoretisk. Endast de duktigaste eleverna skulle gå vidare till en teoretisk utbildning. Denna reform påverkades också av andra världskrigets upplevelser och ett behov av att fostra landets medborgare i demokratisk anda och förmåga att stå emot antidemokratisk propaganda. Den politiska kompromiss som låg till grund för reformen grundade sig på just det gemensamma behovet av att göra utbildning möjlig för större elevgrupper. Men den var också ett första steg mot en enhetsskola som skulle komma att utvecklas till vår grundskola och den visar på ett behov av att höja medborgarnas bildningsnivå, samt demokratisera skolväsendet. (2010)

Skolan fortsatte att reformeras under årtiondena efter 1970-talet och flera genomgripande förändringar genomfördes. Bland de största kan nämnas kommunaliseringen av skolan 1989 som flyttade huvudansvaret för skolorna från staten till kommunen. Detta medförde bland annat att den politiska styrningen av skolan blev viktigare. Gymnasieskolan har genomgått omfattande reformer och den förändrade arbetsmarknaden, tillsammans med att förskolan har inlemmats i skolsektorn har medfört att nästan alla ungdomar idag går igenom en 13 årig skola. Den höga arbetslösheten under 1990-talet medförde en politisk satsning i form av vuxenutbildningsprojektet Kunskapslyftet. En annan viktig förändring har varit att släppa in friskolor och skapa en marknad kring utbildningsväsendet. Behovet av en växande skola har varit stort då elevkullarna stadigt ökat med åren. Richardsson skriver att även om den skolpolitiska debatten har färgats av motsättningar mellan olika partier och politiska block så har reformerna av skolan genomförts utan större protester. Alla tycks vara överens om behovet av att reformera. (2010).

1900-talets skolpolitik ledde fram till 2000-talets skolreform. Den dåvarande regeringen tillsatte år 2000 en utredning för att se över gymnasieskolans struktur. Denna utredning fastslog ett behov av att i större utsträckning anpassa gymnasieskolan till den förändrade arbetsmarknaden. Detta ledde i sin tur fram till att gymnasiekommittén 2002 presenterade en ny struktur för gymnasieskolan under namnet ”Åtta vägar till kunskap. En ny struktur för gymnasieskolan”. Men utredningen hade svagt stöd och det parlamentariska läget medförde att utredningen istället landade i ”Elva steg i utvecklingen av en bättre gymnasieskola”. Tanken hos den dåvarande regeringen var att genomföra dessa steg i en reform med start under höstterminen 2007. I och med regeringsskiftet 2006 drogs dock reformen tillbaka och den nya borgerliga regeringen tillsatte en ny utredning. Denna lade fram ”Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola” som efter att ha förändrats något landade i regeringens proposition ”Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan”. Denna proposition antogs 2009 av riksdagen och reformen började tillämpas hösten 2011. (Persson 2011)

I överensstämmelse med detta skriver Richardsson att de långa politiska överläggningarna kring skolans utveckling som hade präglat större delen av 1900-talet, i slutet av seklet kom att ersättas med snabba utredningar. Det blev vanligare att dessa utredningar genomfördes av en eller ett fåtal personer och ofta syftade de till att reformera hela skolan genom att ta en liten del i taget. Han lyfter även fram att den hänsyn till forskningen som fått ta så stor del i det tidiga 1900-talets utredningar, blev allt mindre under slutet av 1900-talet. Forskningsanslagen minskade och även om den pedagogiska forskningen de senaste årtiondena utvecklats mer än någonsin, så har politiken i större utsträckning fokuserat på internationella kunskapsmätningar och allt mindre på vetenskapen. (2010) Detta resonemang stärks också av de tankar som journalisten Lena Fejan Ljunghill (1995), lyfter fram i *En skola för alla - vad blev det av visionerna?* Här belyses problemet med att mycket av den forskning som bedrivs inom pedagogik och utbildningsvetenskap, sällan når utanför universiteten.

2.2 Skolans uppdrag och styrning

Det är vanligt att tala om skolans tudelade uppdrag vilket syftar på att skolan har en dubbel roll som kunskapsförmedlande och fostrande. Detta innebär att skolan dels ska förmedla de kunskaper som anses vara viktiga för medborgarna att besitta och dels fostra goda, demokratiska och ansvarstagande medborgare. Dock medför detta att debatten om vad som ska vara skolans huvudsakliga uppgift ständigt är en het politisk fråga. Statsvetarna Maria Jarl och Linda Rönnerberg (2010), skriver i boken *Skolpolitik, från riksdagshus till klassrum*, att synen på vad som anses vara skolans verkliga uppdrag skiljer sig mellan politiska partier beroende på var på den politiska kartan de befinner sig. Partier som befinner sig på den högra sidan tenderar att i större utsträckning lyfta fram skolans uppdrag som kunskapsförmedlande, i motsats till partierna som står längre åt vänster på den politiska skalan och som vanligtvis lyfter fram skolans fostrande uppdrag. Det är dock missvisande att förenkla bilden så mycket och det är viktigt att vara medveten om att alla politiska partier tar hänsyn till båda aspekterna av skolans uppdrag.

Det som istället skiljer de olika politiska intressena åt, är i frågan om vad de anser ska ingå i kunskapsförmedlingen och fostringsuppdraget. Den kunskap som ska förmedlas i skolan är den som uttrycks i läroplanens kunskapsmål. Detta medför att tolkningsutrymmet för vad eleverna

ska tillgodogöra sig inte är allt för stort utan att den politiska striden fokuserar på hur läroplanerna ska utformas och vilka ämnen som ska läsas av alla eller av vissa. Den fostrande aspekten av skolans uppdrag är den som brukar benämnas som skolans värdegrund i läroplanen. Jarl och Rönnberg menar att denna del av skolans uppdrag lämnar mer utrymme för tolkning och därmed också är mer omstritt. Den som formulerar läroplanen och skolans styrdokument är dock den som har makt över skolans uppdrag. I Sverige är dessa dokument ett resultat av politiskt arbete och således ligger makten över skolans uppdrag i det rådande politiska förhållandena i landet. Detta resulterar i att de som har den politiska makten också är de som kommer att påverka värden och attityder hos morgondagens medborgare. (Jarl m.fl. 2010)

Genom sin utformning och uppdrag är skolan en av Sveriges största politiska institutioner och en av de största offentliga verksamheterna. Skolan är en del av vardagen för hundratusentals människor. Detta medför att intresset för skolpolitik och styrningen av skolan sträcker sig över flera intressegrupper. Gunnar Richardsson menar att skolan kan ses ur två perspektiv. Antingen kan man se skolan som en funktion av det samhälle som skapat den eller så kan man se skolan som ett instrument med vilket den som har makten kan försöka att förändra samhället i önskad riktning. (Richardsson 2010) Som vi redan varit inne på så styrs skolan formellt av regering och riksdag genom att dessa formulerar skollag, skolförordningar och läroplaner som i sin tur definierar skolans uppgifter och organisation. Liljequist (1999) framhåller att skolans utformning och styrning är en produkt av kompromissen mellan dels systemteoretiker som består av politiker och byråkrater, dels praktiker som är lärarföreträdare och dels av ideologer som är politiker, humanister och pedagoger. De som starkast har styrt verksamheten är enligt Liljequist systemteoretikerna som förfogar över kapitalet och praktikerna som påverkar den dagliga verksamheten. Ideologerna är de som utformar skolans mål och riktlinjer som ofta har kommit att hamna i bakgrunden i den dagliga pragmatiska verkligheten.

Även Jarl och Rönnberg (2010) framhåller att lärarkåren har haft stor betydelse för hur den dagliga verksamheten i skolan, i form av undervisning, har utformats. Skolans rent strukturella organisation har varit lättare att förändra genom politiska beslut. De menar dock att den stora reformiver som har präglat skolan under de senaste decenniernas skolpolitik faktiskt visar på att det finns en mycket stor tilltro till att det går att styra skolan genom politiska beslut. Ytterst är det genom den demokratiskt valda regeringen som skolan styrning sköts.

Jarl och Rönnberg beskriver styrningen av skolan som beroende av fyra statliga styrmedel. Juridisk styrning innebär styrning genom lagar och förordningar. Regler som är rättsligt bindande och som om de inte följs åtföljs av någon form av sanktion. Ideologisk styrning berör innehållet i verksamheten vilken påverkas genom styrdokument och utformningen av lärar- och rektorsutbildningar. Ekonomisk styrning rör möjligheten att fördela och omfördela resurser. Och slutligen utvärderingsmässig styrning bygger på statens förmåga att styra genom efterhandskontroll. De menar att en centraliserad skola framför allt präglas av styrning genom ekonomisk och juridisk medel, medan dagens decentraliserade skola framför allt styrs genom ideologiska och utvärderingsmässiga styrmedel.

Även statsvetaren Jon Pierre (2007) framhåller i boken *Skolan som politisk organisation*, att skolan som en av de största verksamhetsområdena inom den offentliga sektorn är en svårstyrd verksamhet som präglas av många intressegruppers åsikter. Skolans centrala roll i samhället

medför att utöver politiker så har också lärare, elever och föräldrar tydliga idéer om vad som är en god skola och alla försök till att förändra skolan kommer alltid att mötas av motstridiga viljor. Pierre för ett liknande resonemang som Jarl och Rönnberg ovan och menar att det ofta uppstår värdekonflikter i skolan därför att styrningen av denna är otydlig. Det rör sig då dels om politiska kompromisser, men också om att flera aktörer samsas om styrningen och att intressen då ibland krockar med varandra. Pierre framhåller att styrningen av skolan befinner sig i en skärningspunkt mellan två normsystem, politiken och professionen. (2007) Politiken som är det som behandlas i det här arbetet och består i de mål och riktlinjer som politiker sätter upp för skolan. Decentraliseringen av skolan på 1990-talet har medfört att spänningsfältet mellan politik och läraryrket som profession har spridits till lokal nivå, samtidigt som det fortgår på nationell nivå.

Jarl och Rönnberg skriver att den uppgift som lämnades kvar åt staten efter decentraliseringen var att fastslå skolans mål och i efterhand kontrollera att dessa uppnåts. (2010) Men de står dock fast vid konstaterandet att makten över skolan i sista hand ligger hos de beslutsfattande politikerna. (Jarl, m.fl. 2007 och Jarl & Rönnberg 2010) Överlag framstår den tidigare forskningen kring den svenska skolans styrning som överens i slutsatserna att skolan med sina många aktörer är en svårstyrd organisation, men att makten över den trots allt ligger hos den som har den politiska makten. Med detta i åtanke framstår syftet för detta arbete, att kartlägga de skolpolitiska frågor som samexisterar i den svenska riksdagen, som ständigt relevant. Det är de som kommer att ligga till grund för den framtida skolans utveckling.

2.3 Politiskt inflytande över dagens skola

För att få en fullständig förståelse för utgångspunkterna för denna studie, så är det nödvändigt att inte bara se till bakgrunden utan också till forskningen inom uppsatsens mer specifika teman. Detta avsnitt ger en översikt dels över hur ideologi definieras i denna uppsats och hur detta skiljer sig från sakpolitik. Dels ges en översikt över den tidigare forskning som ligger till grund för vår analys av uppsatsens teman, elev/individ, betyg/bedömning och utbildningsvetenskapliga teoribildningar. Allt ses i sitt sammanhang kopplat till politiken.

Ideologi är den grundläggande idétraditionen varpå ett politiskt parti tar sin utgångspunkt, det är dock inte säkert att partiets politik i sakfrågor är densamma som deras ideologi. För att genomdriva sin politik är varje parti beroende av stöd från väljare. Ett politiskt parti kan därför stå fast vid sin ideologiska tillhörighet men välja att agera avvikande från denna i olika sakfrågor för att vinna röster från fler väljare. Detta resonemang bygger på teorin om att väljare tenderar att rösta på det politiska parti som ger dem de största förmånerna. (Jmf. Erlingsson m.fl. 2005)

I Sverige har intresset för skolan, som sakfråga, ökat markant under de senaste åren. Per Hedberg forskare i statsvetenskap, visar i en kvantitativ studie från 2009 att 21 procent av svenska folket ansåg att skol- och utbildningsfrågor var ett viktigt samhällsproblem. Samma studie visar på mellan sex och tolv procent under 80 och 90-talen, med en stark ökning till 36 procent 1999. I samband med valet 2006 låg siffran på 24 procent. (2009) Slutsatsen kan därav dras att skolpolitiska frågor är viktiga politiska frågor för att vinna väljarstöd. Då denna undersökning utförs under en pågående mandatperiod och mitt i mellan två riksdagsval, hoppas vi nå närmare

vad de olika partierna tycker i frågor än vad som möjligen hade kunnat göras i samband med en valrörelse som syftar till att vinna väljarröster.

När det kommer till tidigare forskning som berör individen i skolan så kan detta fält inrymma många olika aspekter. Eftersom denna studie fokuserar sig på politik och skolfrågor, har det varit naturligt att här begränsa litteratursökningen till aspekter som handlar om hur den politiska styrningen påverkar eleven. I Kurt Liljequists (1999) *Skola och samhällsutveckling* kan man läsa om skolans kunskaps- och fostringsuppdrag och hur dessa har sett ut under 1900-talet. Han lyfter även fram lärarens roll, som gått från auktoritär till mentor och den inverkan detta kan ha på eleverna. Det finns också viss problematik kring att lärare skall kräva ordning och reda i klassrummet men samtidigt uppfostra eleverna till att vara självgående, ta egna initiativ och ha ett kritiskt förhållningssätt. Illeris (2007) har också tankar om hur klassrumssituationen påverkar lärandet och hur elevernas kunskapsnivåer korresponderar med storleken på klasserna.

Leffler & Mahieu (2002) är båda pedagogikforskare och koncentrerar sin forskning på elever och entreprenörskap, vad entreprenörskap är och vad detta betyder, både för elever och för skolan. Entreprenörskapet handlar i mångt och mycket om vissa egenskaper som individer skall utveckla för att vara entreprenöriella, d.v.s. för att lyckas på jobbmaknaden framförallt som egenföretagare. Samt vad det är i vårt samhälle som premierar det entreprenöriella tänkandet. Dock påpekar pedagogikforskaren Backström-Widjeskog (2008) att det entreprenöriella tänkandet inte är nytt utan snarare ett nytt samlingsnamn på egenskaper som fostrats även tidigare.

Även skolorna har blivit mer företagsinriktade, friskolor startas och har i vissa fall gett vinst till sina ägare. För att attrahera elever gör skolorna som alla andra företag, de använder sig av reklam. Reportern Lars Andersson (2012) undersökte hur skolor marknadsförde sig själva på uppdrag av Sveriges Radio P4. Det visade sig att många skolor lägger hundra tusentals kronor på reklam, eftersom elevantalet är skolans huvudfokus. Detta medför att pengar som läggs på marknadsföring tas från samma budget som kostnaderna för undervisningsmaterial och skolpersonal o.s.v. Även pedagogikprofessorn Sverker Lindblad (1995) tar upp problematiken kring de fria valen och menar att denna valfrihet (för individens bästa) faktiskt har lett till att skolorna blir sämre.

En annan viktig aspekt av skolan, som starkt påverkar individen, är synen på betyg och kunskap. Detta är ett område som det flitigt forskas på. Några studier som är av betydelse för detta arbete är Holmgren (2010) som lyfter fram hur summativa betyg (betyg som enbart anger ett kvantifierbart resultat) har visat sig vara negativa för elevens kunskapsutveckling. Detta kan också jämföras med den studie som har gjorts av John Hattie (2009). John Hattie är professor vid Universitetet i Melbourn och arbetar med forskning inom den utbildningsvetenskapliga fakulteten. I sin bok *Visible learning: a synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*, från 2009 presenterar han en mycket omfattande kvantitativ undersökning där han har analyserat vad som ger störst utslag för att stimulera elevers lärande. Hatties studie visar tydligt att formativ bedömning (bedömning som problematiserar vad eleven kan och hur denne ska komma vidare) från både lärare och andra elever, ger det bästa resultatet när det kommer till att förmå eleverna att utveckla kunskap och förtrogenhet. (Hattie 2009). Liljequist (1999) har

ytterligare en annan vinkling på det hela och menar på att betyg under puberteten, när individen är mitt uppe i skapandet av sin identitet, kan vara negativt för förandet av sagda identitet.

När det kommer till betyg som en parameter för att mäta hur enskilda skolor klarar sitt uppdrag, så lyfter Oscar Öquist (2011) fram problematiken kring att använda nationella prov till detta. Ihop med Lundahls (2011) kommentarer kring bedömning och bedömningspolitik läggs det upp en argumentation kring jämförelsen mellan elevernas prestationer, deras betyg och statens bedömning av resultaten på nationella prov och i internationella studier.

När det slutligen kommer till tidigare forskning kring utbildningsvetenskapliga teoriers betydelser för hur politikerna styr över skolan så tar Illeris (2007) och Richardsson (2010) upp problematiken kring ideologiernas kamp. Enligt deras forskning tyder mycket på att skolpolitiken handlar om röstfiske och lappa-laga mentaliteten. Alla partier är nämligen överens om att skolan behöver förbättras, men de har olika lösningar. Detta resonemang lyfts även fram hos Jarl m.fl. (2010), som presenterats i föregående avsnitt.

2.4 Utbildningsvetenskapliga teorier

För att göra uppsatsen mer överskådlig och för att få mer struktur i sökandet efter spår av teorier i politiken så har tre stora undervisningsteorier; behaviorism, konstruktivism och sociokulturell teori fokuserats. Att det är just dessa tre som kommit att hamna i fokus beror av att konstruktivismen och sociokulturell teori är de två teoribildningar som de senaste årtiondena har dominerat undervisningen i den svenska skolan, forskningen kring denna och lärarutbildningen. Behaviorismen har historiskt sett varit stark och som Dysthe (2010) lyfter fram så var den som starkast under 1970-talet. Dessa tre teorier kommer att presenteras närmare nedan och i samband med den sociokulturella inriktningen problematiseras även socialkonstruktivism som bygger vidare på den sociokulturella teorin och konstruktivismen och i viss mån väver samman dessa. Det som skiljer de olika inriktningarna åt är bland annat deras syn på vad kunskap är, hur kunskap överförs mellan människor och hur elever tillgodogör sig kunskap.

2.4.1 Behaviorism

Denna läro teori utvecklades framförallt av den amerikanske psykologen B.F. Skinner (1904-1990) runt mitten av 1900-talet, som en utveckling av Ivan Pavlovs experiment med hundar, men teorin som sådan kan härledas tillbaka till den logiska positivismen. Behaviorismen handlar mycket om att inlärning är att förändra beteendet hos den lärande. För att göra detta behövs, förutom förändring (kunskap t.ex.) positiva och negativa förstärkningar. Motivation skapas av att man ger eleven positiv förstärkning när den presterar bra. (Graham 2010)

Med sin bas i den logiska positivismen är det inte svårt att förstå hur behavioristerna tänker om kunskap. Kunskap är något som; existerar utom oss, alltid är empirisk och alltid är mätbar. Med det empiriska och logisk-positivistiska synsättet handlar all kunskap om fakta, saker vi faktiskt

kan veta något om, eftersom vi kan undersöka världen omkring oss. Förståelse för sakinnehållet är inte lika viktigt som att kunna reproducera sakinnehållet i sig

Behaviorismen är ingen teori om hur hjärnan eller medvetandet fungerar, utan behaviorism ser handlingar som något separat från medvetandet. Detta leder bl.a. till att behaviorister menar att kunskap är något som existerar oberoende av oss. Akten att undervisa något blir ett scenario där läraren portionerar ut små bitar kunskap som eleverna skall ta emot och lägga på minnet. Inläringen är sekventiell och genom att bygga på föregående byggstenar av information kan läraren ge eleven en större förståelse. Eftersom tron på att kunskap behöver byggas upp är stark så behövs många prov, eller andra test, för att läraren skall kunna se att eleverna tillägnat sig den kunskap som är nödvändig.

Ett annat resultat av det behavioristiska tänkandet är, när det kommer till kurs- och läroplaner, målstyrning. Eftersom kunskap är något definitivt och något som kan byggas på så står det klart att det kommer att finnas vissa mål mot vilka man kan mäta hur väl en elev har presterat. Målen är lätta att sätta upp eftersom kunskapen, enligt behavioristerna, går att mäta. Skolan blir då också lätt mätbar eftersom det blir lätt att se, genom att titta på prov, hur mycket kunskap eleverna har tillgodogjort sig. Då kan man också lätt jämföra olika skolor med varandra, eller olika länder (Dysthe 2003).

2.4.2 Konstruktivism

Konstruktivismen brukar vanligtvis förknippas med Jean Piaget (1896-1980). Piaget var verksam i Schweiz och var biolog, filosof och psykolog. Han tog avstånd från tanken att människan är något som kan fyllas med kunskap, likt ett oskrivet blad. Istället menade Piaget att det som grundlägger människans tillgodogörelse av kunskap är hennes önskan att skapa förståelse för det sammanhang som hon ingår i. Individerna konstruerar genom sina sinnen en bild av den värld hon lever i. Piaget delade in barnets utveckling i stadier, något som genom åren har problematiserats och fått mycket kritik. (Claesson 2007)

Grundtanken i konstruktivismen är att människan konstruerar förståelse för olika saker genom att sätta in dem i ett sammanhang kopplat till de erfarenheter som gjorts tidigare i livet, på så vis skapas en helhetsbild. Denna konstruktion av den egna bilden är en kognitiv process och därav finns ett stort intresse för människors tänkande inom konstruktivismen. Lärandet ses som en aktiv process där människan själv konstruerar sin uppfattning. Varje lärare måste enligt ett konstruktivistiskt perspektiv förstå hur varje enskild elev tänker. Inom konstruktivismen blir lärandeprocessen viktigt och det är av värde för både lärare och elev att se hur denna utvecklas. Lärarens roll inom konstruktivismen är att tillhandahålla erfarenheter som gör det möjligt för elever att skapa mening. Lärandet blir då helt beroende av elevens erfarenheter och föreställningar och av den miljö som lärandet sker i. Kunskap ses som tillhörande och konstruerat av den enskilda individen. (Claesson 2007)

2.4.3 Sociokulturell teori och socialkonstruktivism

Den som forskare som står bakom den sociokulturella inriktningen är Lev Vygotskij (1896-1934). Denna teoribildning har flera likheter med konstruktivismen, men där denna fokuserar på den enskilda individen så sätter den sociokulturella teoribildningen den sociala miljön i centrum. Vygotskij menar att människans utveckling är beroende av den sociala miljö som hon växer upp i. Utveckling och lärande ses som starkt sammankopplande med att människan integreras i en kontext. Människor som växer upp i skilda kontexter tillgodogör sig därför skilda kunskaper. Lärandet är således beroende av att ingå i en bestämd kontext. Kognitiva processer är fast sammanbundna med sociala processer. (Claesson 2007)

Lärandet ses något som gradvis utökas genom att eleven utmanas att nå nästa utvecklingszon. Kunskap måste därför tillgodogöras ett steg i taget och lärarens uppgift är tillhandahålla lagom stora utmaningar för att få eleven att utvecklas och att finnas där som ett stöd för eleven. Hur de kognitiva processerna hos eleverna fungerar sätts inte i fokus inom sociokulturell inriktning. I stället är det språket, kommunikationen, omgivningen och sammanhanget som sätts i centrum. Det lärande som sker enligt denna teori brukar kallas för situerat och det är processen istället för produkten som ses som lärandet. Lärarens roll i detta sammanhang är att skapa ett så gott klimat som möjligt för eleverna att utvecklas i och att främja diskussioner och frågor i klassrummet. (2007) Ofta är det dialogen och hur denna förs, mellan elever och mellan elever och lärare, som analyseras i det sociokulturella perspektivet. Språket ses också som direkt kopplat till tänkandet. (Dysthe 2003)

Den sociokulturella inriktningen smälts i vis mån samman med konstruktivismen till något som brukar kallas socialkonstruktivism. Här förenas tanken om att kunskap är något som konstrueras, samtidigt som den ses som helt beroende av den sociala kontexten. (Claesson 2007)

Denna inriktning brukar ses härstamma från sociologerna Peter Berger och Thomas Luckmann. Även här sätts språket i centrum och all förståelse och kunskap ses om konstruerade, människans sociala kontext bestämmer konstruktionen. Teorin tar en subjektivistisk utgångspunkt och ser samhället som en väv av intersubjektiva processer. (Brantes m.fl. 2001) På samma sätt ska skolan betraktas som en plats där utveckling och lärande sker genom de intersubjektiva processer som sker mellan elever och elever och lärare. Lärarens roll i detta perspektiv är att uppmåna till dialog, samt medvetandegöra och gynna en god social kontext.

2.5 Sammanfattning

I detta kapittel har en genomgång av, för studien, relevant litteratur, teorier och resonemang redovisats. Första avsnittet berör det politiska inflytandet över skolans framväxt och reformationer från folkskolans införande 1842. Här visas bland annat att skolpolitiken under 1940-talet och framåt kom att präglas av en stor tilltro till vetenskap och forskning. Detta samarbete mellan politiker och forskare har sedan kommit att minska under 1990-talet och fram till idag. En annan viktig aspekt som lyfts fram är de politiska visioner att minska klassklyftor och att motarbeta arbetslöshet som har präglat skolpolitiken under 1900-talet.

Avsnittet "Skolans uppdrag och styrning" problematiserar hur skolans uppdrag styrs och av vem. Skolans uppdrag framhålls som tvådelat, med en fostrande och en kunskapsförmedlande del. Den

skolpolitiska debatten rör sig ofta kring vad som ska ingå i de båda olika uppdragen och det finns även en konflikt mellan politiker och den professionella lärarkåren. Skolan är en av de största institutionerna i Sverige. Ytterst styrs skolans uppdrag genom utformningen av styrdokumentet, vilka är politiskt-ideologiska handlingar. Den tidigare forskningen lyfter fram att skolan med sina många aktörer är en svårstyrd institution, men att den yttersta makten över skolan ligger hos regeringen.

I "Politiskt inflytande över dagens skola" lyfts den tidigare forskning fram som legat till grund för arbetets diskussion. Här problematiseras hur ideologi i förhållande till sakpolitik definieras i detta arbete. Med ideologi menas de grundläggande idétraditioner varpå de olika politiska partierna tar sin utgångspunkt. Sakpolitik är ett mer föränderligt fenomen som fram för allt styrs av det politiska partiets önskan att vinna väljarröster. Några aspekter som här lyfts fram är hur skolans utformning och lärarens uppdrag påverkar eleven, samt hur skolan utformas mot att främja entreprenörskap. Även forskning kring betyg och bedömning, både av eleven och av skolan i sig redovisas. Här konstateras att forskningen de senaste åren visar på en tydlig utveckling mot framhållning av formativ bedömning som det som bäst gynnar elevens kunskapsutveckling. Bedömning av skolan utifrån elevernas studieresultat lyfts fram och slutligen återknyts forskningen kring hur utbildningsvetenskapliga teorier påverkar politiken.

I kapitlets sista avsnitt ges en översiktlig redovisning över de tre utbildningsvetenskapliga teoribildningar som särskilt fokuserats i studiens analys; behaviorism, konstruktivism och sociokulturell teori. De sammanfattas utifrån deras historia och viktigaste åskådningar, t.ex. synen på kunskap och hur kunskap bildas.

3 Metod

Flera olika tillvägagångssätt är tänkbara för att finna svar på de frågor som ligger till grund för detta arbete. I arbetets inledande skede övervägdes bland annat intervju som grundläggande informationsinsamling för att sedan företa en kvalitativ analys. Av olika skäl och allteftersom studiens syfte och frågeställningar utvecklades, övergavs denna ansats och istället lades fokus på analys av dokument. När syftet med studien växte fram kom också insikten om en önskan att undersöka ett material som var representativt för de politiska partierna som helhet. Intervjuer med enskilda partimedlemmar eller andra representativa respondenter hade i större utsträckning utsatts för den subjektiva vinkling som ett intervju material gör. Eftersom önskan i detta arbete har varit att undersöka en grups ställningstaganden och inte den enskilda individens upplevelse, så föll det sig naturligt att istället fokusera på gruppens officiella handlingar.

De använda hemsidorna är:

www.centerpartiet.se
www.folkpartiet.se
www.kristdemokraterna.se
www.moderaterna.se
www.mp.se
www.socialdemokraterna.se
www.sverigedemokraterna.se
www.vansterpartiet.se

Eftersom hemsidorna ser väldigt olika ut och fungerar på olika sätt så är det inte möjligt att ange korrekta adresser. Vissa fungerar med ramar, vissa har informationen utspridd på flera ställen medan andra har den skriven på ett ställe. Några partier diskuterar skolpolitiska frågor under flera olika rubriker medan andra endast nämner sina åsikter på ett par rader.

Ut över det material som återfanns på partiernas hemsidor så skickades också ett mail till vart och ett av partierna, med tre frågor tänkta att komplementera bilden av hur partierna ställde sig till utbildningsvetenskapliga teorier. Brevet skickades till partiets kontaktadress angiven på hemsidan med tanken att partiet själva skulle få välja vem som besvarade frågorna. Frågorna vi skickade till alla åtta riskdagspartier var;

1. Ligger någon speciell utbildningsidé och/eller lärandeteori bakom era beslut runt skolan?
2. På vilka informationskällor grundar ni er kunskap om den svenska skolan och enskilda skolor? (Rör det sig om statistik, utredningar, media eller annat)
3. Tycker ni att er partiideologi och de idéer ni har kring skolan är sammanvävda, eller finns det motsägelser någonstans?

Svar kom från två partier, Folkpartiet och Sverigedemokraterna. Detta svar nämns i uppsatsens slutord, men har inte berörts i analysen. Svaren från de båda partierna återfinns i bilaga 1.

I detta avsnitt redovisas det material som ligger till grund för studien samt den metod som använts för att genomföra studiens analys. Avsnittet avslutas med ett stycke av praktiska påpekanden rörande studien, där de förkortningar som används för partinamnen redovisas, samt partiernas ideologiska ställningstaganden.

För att överblicka de olika partiernas tankar kring skolan har resultatet delats upp i tre delar; individen, betyg och bedömning och teorier i läroplanen. Sökandet efter spår av teorier i politiken är det som ligger till grund för denna studie och både individen och betyg och bedömning är teman som möjliggör att söka just dessa spår.

I den nya skollagen (2010:800) läggs det mycket vikt vid elevens individualitet och deras utveckling som individer. Utbildningen skall anpassas efter elevens behov och förutsättningar, och bland annat så ingår det i läraruppdraget att utbilda och främja "barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare" (2010:800 1kap, 4§). Även läroplanen för Gy11 har ett tydligt fokus på individen. Synen på individen är ett bra tema för att studera ideologi och finna spår av utbildningsvetenskapliga teoribildningar. Det starka trycket på just individen visar på vilken viktig aspekt detta är för politiken och samhället. De olika ideologierna undersöks med fokus på individen och om partiernas skolpolitik överensstämmer med denna syn.

Betyg och bedömning är aspekter av skolan som är starkt kopplade till synen på kunskap. Där av är det ett bra tema för att söka efter spår av teorier. Kunskapssynen är en viktig aspekt av alla de utbildningsvetenskapliga teoribildningarna och ett ämne där de skiljer sig ifrån varandra. Betyg och bedömning handlar även om partiernas syn på bedömning av elever och av skolan som helhet. Det finns kopplingar mellan hur partierna ser på elevens bedömning och hur de tycker att man skall bedöma skolan. Skolans uppdrag är också en av de punkter där man kan ana spår av olika teorier. Det finns andra teman som hade varit möjligt att undersöka exempelvis synen på lärare eller skolans struktur. Men dessa teman har visat sig gynnsamma för arbetets syfte.

Delen om teorier i läroplanen är lite annorlunda, då den inte utgår direkt från partierna, utan från de läroplaner och styrdokument som finns tillgängliga för gymnasieskolan. Här lyfts olika avsnitt ur läroplanen fram för att undersöka om man kan ålägga de olika tankarna i den till de olika undervisningsteorierna.

3.1 Urval och avgränsningar

Det material som ligger till grund för studien är de respektive riksdagspartiernas partipolitiska program och deras sakpolitiska tillägg. För att kunna se om det finns spår av teorier i styrdokumentet har vi granskat läroplanerna Gy11 och de delar av skollagen som berör gymnasiet. De partipolitiska dokument som ligger till grund för undersökningen är hämtade från partiernas officiella webbplatser och funna genom sökningar på ord så som; skola, utbildning, skolutveckling, betyg och skolpolitik.

När en forskare använder sig av material från webbplatser och hemsidor på internet är det viktigt att genomföra en kvalitetsgranskning av det som publiceras. Precis som när det rör sig om tryckt

material och skriftliga källor så måste materialets validitet undersökas. Martyn Denscombe, professor i social forskning vid De Montfort University, Australien, skriver i *Forskningshandboken* (2009) ”Eftersom det finns så få restriktioner för vad som placeras på Internet måste dokument som används i forskningssyfte övervägas mycket noggrant beträffande upphovsman, trovärdighet och autenticitet.” (2009) Likaså är det av yttersta vikt att fastslå webbsidan och webbplatsens trovärdighet när denna form av information ligger till grund för forskning. Denscombe kartlägger fyra kriterier som forskaren bör ta hänsyn till när denne bedömer en webbplats trovärdighet. För det första bör ställning tas till webbplatsens auktoritet, där en officiell webbplats för en myndighet eller ett universitet ses som mer trovärdigt än en privat hemsida. För det andra undersöks webbplatsens trovärdighet utifrån hur tydligt dess syfte redovisas. För det tredje bör forskaren undersöka hur ofta sidan uppdateras, om detta redovisas, och utifrån det avgöra om informationen alls är relevant. Och för det fjärde bör också hänsyn tas till hur populär webbplatsen är, hur många ”träffar” sidan har fått vilket säger något om hur sidan uppskattas. (2009)

3.2 Metodologisk ansats

Beroende på vilka frågor som ställs och vilket material som finns att tillgå kan forskning bedrivas på många olika vägar. Vanligt förekommande är att definiera forskningen som antingen kvantitativ eller kvalitativ. Denna tudelning är dock inte helt oproblematiserad. Ofta tar forskningen sin utgångspunkt i ett av de båda tillvägagångssätten men använder sig av inslag från båda traditionerna. Distinktionen mellan kvalitativ och kvantitativ forskning är inte heller helt vattentät. Den stora skillnaden mellan de båda traditionerna brukar beskrivas med att kvantitativ forskning har siffror som sin primära analysenhet och kvalitativ forskning anses ha ord eller bilder som sin. Man kan också säga att kvantitativ forskning syftar till att producera kvantifierbara data som utsätts för analys och det kvalitativa tillvägagångssättet syftar till att återge data i form av skrivna ord och kan beskriva och redogöra för komplexa och detaljerade observationer.

Det är viktigt att påpeka att det material som ligger till grund för forskningen inte behöver skilja sig åt mellan kvantitativ och kvalitativ forskning. Det är ansatsen och vilken form av data man vill hantera som avgör vilken metod som används. (Denscombe 2009) I denna uppsats företas en kvalitativ metod med syftet att undersöka subjektiva data i form av ideologi, begreppsanvändning och förekomsten av bakomliggande teoretiskt resonemang och analysera hur detta framkommer i ett flertal politiska dokument. Det är valet av undersökningsmaterial tillsammans med de frågeställningar som ligger till grund för undersökningen som har styrt valet av arbetsmetod.

Kvalitativ forskning grundar sig ofta på observationer, intervju eller dokument (Denscombe 2009). I det här fallet rör det sig om publicerade dokument som ligger till grund för studien. Det är viktigt att som forskare vara medveten om att inga dokument står för sig själva utan att dessa alltid är en del av ett sammanhang och måste ses i relation till sin kontext. De dokument som analyseras kan därför inte betraktas som statiska fakta rörande partiernas politik, utan ska ses som ett tidsdokument och en produktion av och reaktion på den tid och det samhälle som de har uppkommit i.

I den här studien företas en kvalitativ innehållsanalys. Innehållsanalys förknippas oftast med kvantitativ forskning och syftar till att analysera innehållet i ett dokument för att kvantifiera innehållet. Innehållsanalysen kan genom att kvantifiera data i texten lyfta fram dolda sidor av texten, underliggande meningar som inte har varit författarens avsikt att förmedla. Den kvantitativa innehållsanalysen mäter en texts innehåll i form av speciella ord, begrepp eller meningar, vad som är ofta förekommande och på så vis prioriteras. Den avslöjar på detta sätt vad som framhålls som relevant i texten, vilka värderingar som framkommer och hur idéer hänger samman. (Denscomb 2009) Innehållsanalysen kan dock även företas med en kvalitativ ansats vilket är utgångspunkten för denna studie.

Undersökningen som här företas syftar till att studera underliggande teman och meningar i de politiska dokumenten med anknytning till teorier om lärande och partipolitisk ideologi. För att strukturera data och söka svar på våra frågor har vi vidare valt att utgå ifrån en deduktiv metodologisk ansats. Det innebär att vi i vår undersökning utgår ifrån bestämda begreppskluster och sedan undersöker hur dessa används och vilken betydelse de tillskrivs i de olika dokumenten (Jmf Bryman 2004 & Persson 2011). De begreppssamlingar som används är elev/individ och betyg/bedömning. Utifrån hur de olika politiska partierna för resonemang kring dessa båda aspekter, har vi sedan genom en kvalitativ textanalys undersökt hur utbildningsvetenskapliga teoribildningar lyser igenom i de skilda dokumenten. Den kvalitativa textanalysen är ett bra redskap för att söka efter dolda meningar i texten. Denna metod företas genom att ställa frågor till texten och sedan, genom intensiv läsning, se om texten kan besvara dessa frågor. (Esaiasson m.fl. 2007) I detta fall är det frågor om underliggande utbildningsvetenskapliga teoribildningar som har ställts till materialet.

För att göra informationen från partierna så objektiv som möjligt har vi i vår analys utgått endast från den information som funnits att tillgå på deras officiella hemsidor. Detta för att endast partiets tankar och ideologier skulle få styra. Hade vi i stället intervjuat representanter från partierna så hade vi haft åtminstone två subjektiva tolkningsmöjligheter. Dels så hade partiets program färgats av den person vi frågat, dels så hade det formats efter de frågeställningar vi burit fram (Esaiasson m.fl. 2007). Vårt arbete utgör fortfarande ett tolkningsarbete och det är viktigt att vara medveten om hur detta har kunnat färga materialet. Eftersom de texter vi läst har legat uppe på partiernas officiella hemsidor och har som mål att nå så många väljare som möjligt, så kan det antagas att texten är skriven för att vara så lättförståelig som möjligt.

3.3 Studiens tillförlitlighet

Vilken sorts forskning man än bedriver så finns det svagheter i metoden och materialet. Det gäller att göra avvägningar för att studien skall bli så tillförlitlig som möjligt, i detta fall ligger fokus på analyser av olika sorters texter. Huvuddelen av de fakta som studien baseras på är officiella dokument så som de olika partiernas hemsidor, läroplanen för gymnasiet 2011 samt den nya skollagen. Genom användandet av just officiella dokument så har risken för de personsubjektiva tolkningar som kan uppstå i intervjusituationer undvikas.

Som Denscomb (2009) påpekar måste källornas som används kritiskt granskas, speciellt gäller detta information som insamlats på internet. Den mesta informationen är hämtad från internet och därför har vissa krav satts på de hemsidor vars information har blivit använd. De är officiella, regelbundet uppdaterade, deras syfte är att framföra information av den typen som undersökts i studien och de har flest sökträffar när man söker på partinamnen.

När det kommer till partiprogrammets validitet är det, förutom att fastslå att det är partiernas faktiska och äkta dokument, viktigt att vara medveten om att denna studie syftar till att undersöka just de underliggande meningar och syften som finns i dokumenten. Alla dokumenten är författade i syftet att presentera partiets politik, de är antagna och godkända på olika partistämmor och måste därmed ses som representativa för partiets ståndpunkter. Dessutom har en granskning av webbplatserna, tillsammans med kontaktinformation och liknande gjorts för att fastslå att sidorna är autentiska, att de är vad utger sig för att vara och faktiskt tillhör respektive parti. Denna granskning ligger även till grund för att fastslå de olika partiprogrammets autenticitet

Naturligtvis hade mer information tillkommit om intervjuer varit möjliga eller ytterligare svar inkommit på det utskickade mailet, men för att det skulle bli rättvist avgränsades informationen till den tillgänglig på hemsidorna. I viss mån var informationen på hemsidorna vara knapphändig, eftersom vissa partier skrivit mer än andra, och detta har gett vissa hål i undersökningen men beslutet togs att för studiens utsträckning var det existerande materialet tillräckligt.

Övrig litteratur valdes utifrån relevans i ämnet och att de är skrivna av auktoriteter inom sina respektive forskningsområden. Detta för att försäkra texternas autenticitet samt att de i sin tur baserats på forskning. Det är också viktigt att kontrollera källorna och undersöka om flera forskare uppnått samma resultat i ämnena.

Även om det är Alliansen som skapat och genomdrivit Gy11 så är det viktigt, för sammanhangets skull, att man ger även de andra riksdagspartierna plats. Detta så att ideologierna och deras eventuella kopplingar till utbildningsteorierna lyfts fram, men också för att ge en mer objektiv syn på partierna och skolan. Denna uppsats handlar om spår av teorier i politiken, inte enbart om teorier i Alliansen politik.

Det tolkningsarbete som gjorts av de politiska texterna, likväl som styrdokumentet, har varit hermeneutiskt. Detta innebär att delar av vår förförståelse har påverkat hur vi förstått texterna, på olika plan. Det största problemet med detta måste anses vara våra egna partipolitiska läggningar samt de förutfattade meningar som vi har om de olika partierna. Det går inte att bortse från att detta kan ha påverkat oss i vår analys av materialet. För att i största möjliga mån hantera detta problem så har vi dels försökt att i resultatredovisningen göra en så objektiv återgivning som möjligt av partiernas åsikter, dels så har vi försökt att vara så medvetna som möjligt om våra egna politiska ställningstaganden. Eftersom politik för oss båda är ett medvetet val har det också varit lättare att skilja ut de egna åsikterna ur tolkningsprocessen. Dessa åsikter har framstått som relativt uppenbara och därför enklare att bortse från än sådana som man inte riktigt är medveten om att man har.

3.4 Praktiska påpekanden

I Sveriges riksdag finns idag åtta folkvalda politiska partier som alla ingår i studiens undersökning. För att göra redovisningen överskådlig och lättillgänglig används till och från förkortningar för de olika partinamnen. Här ges en överskådlig redovisning över partiernas namn och hur de förkortas, samt en redovisning av ideologisk tillhörighet så som den presenteras i respektive partiprogram. Ideologierna är hämtade från partiernas hemsidor och är deras egen tolkning av sin tillhörighet.

Tablå 1: Partinamn, förkortningar och ideologier

Parti	Förkortning	Ideologi
Centerpartiet	(C)	Nyliberaler ²
Folkpartiet liberalerna	(FP)	Socialliberaler
Kristdemokraterna	(KD)	Socialkonservatism
Miljöpartiet de gröna	(MP)	Ekologism och feminism
Moderata samlingspartiet	(M)	Liberalkonservatism
Socialdemokratiska arbetarpartiet	(S)	Demokratisk socialism
Sverigedemokraterna	(SD)	Socialkonservatism
Vänsterpartiet	(V)	Socialism och feminism

3.5 Sammanfattning

I detta avsnitt har en presentation av det material som ligger till grund för studien gjorts. I studiens inledande skede övervägdes olika metoder och tillvägagångssätt. Valet föll på en kvalitativ innehålls- och textanalys. De dokument som har legat till grund för studien har utgjorts av det som står att finna om skola och utbildning på de olika riksdagspartiernas officiella hemsidor. Även skolans styrdokument i form av den nya skollagen och läroplanen för Gy11 har undersökts. Valet att undersöka officiell information från partiernas hemsidor har gjorts för att söka nå en så objektiv bild som möjligt av den förda politiken. Under rubriken "urval och avgränsningar" problematiseras materialet och de problem som kan tänkas uppstå när dokument

² Ideologierna är tagna från partiernas respektive hemsidor. För mer utförlig information se respektive partimanifest.

publicerade på internet används. Det är viktigt att noga kontrollera de hemsidor som besöks för att fastslå att de är vad de utger sig för att vara.

Under “Metodologisk ansats” ges en översikt över den valda metoden och hur denna har använts på materialet. Kvalitativa innehålls- och textanalyser är goda verktyg för att undersöka begreppsanvändning, samt söka efter dolda budskap och underliggande meningar i en text vilket har varit i fokus i denna studie. Det finns dock alltid en fara med att utföra en subjektiv analys och det är viktigt som forskare att vara medveten om sina egna ställningstaganden och underliggande åsikter, då det finns en risk att dessa styr tolkningen. I analysen har tre teman fokuserats, individen, betyg och bedömning, samt spår av teorier. Alla tre teman syftar till att studera hur ideologi och utbildningsvetenskaplig teori samexisterar i skolpolitiken.

Under rubriken “Studiens tillförlitlighet” problematiseras än mer de svagheter som finns i val av material och metod. Den subjektiva tolkningen av materialet är en svaghet som måste redovisas. I detta fall är det författarnas egna politiska åsikter som främst har kunnat färga materialet.

Slutligen ges några praktiska påpekanden angående förkortningar av partiernas namn och en redovisning över partiernas egen formulering av sin ideologiska tillhörighet.

4 Resultat

Nedan presenteras de resultat som framkommit under studien, inordnat efter de tre teman som angivits i metoddelen. Detta för att det skall vara lättöverskådlig och enkelt att följa.

4.1 Partierna om eleven som individ

Intresset för skolan är starkt, inom politiken och inom samhället i stort. Alla har gått i skolan och har en åsikt om hur denna skall se ut och fungera. Skolan är en av de största arbetsgivarna i Sverige och alla barn och ungdomar går igenom den, på ett eller annat sätt. En viss insikt behövs i hur den bedrivna skolpolitiken kan komma att påverka den svenska skolan, både i ett kortsiktigt och i ett långsiktigt perspektiv. Detta avsnitt är koncentrerat på att lyfta fram vad de olika politiska partierna tycker om eleven som individ i skolan och elevens utveckling för att bli en självständig individ i samhället.

Det starka trycket på individen i de nya styrdokumenterna kan delvis hänvisas till de liberala strömningar som genomsyrar många av partierna i Alliansen. De idéer som de partierna till vänster i skalan har framfört om eleven som individ handlar mer om individen som samhällsmedborgare än som entreprenör och mer fokus har varit på att utbilda eleverna till att bli arbetare med givna platser på arbetsmarknaden än egenföretagare, tydligast syns detta i läroplanerna Lgr 62, 69 och 80.

“Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar kunskaper och förhållningssätt som främjar entreprenörskap, företagande och innovationstänkande. Därigenom ökar elevernas möjligheter att kunna starta och driva företag” (Gyll s. 7). Entreprenörskapet är starkt kopplat till liberalismen, då mycket av tanken bakom entreprenöriella samhällsmedborgare är att de kan anställa sig själva, att bli egenföretagare. På detta sätt kan delar av arbetsmarknadspolitiken lyftas över till utbildningspolitiken. Regering och riksdag skall inte behöva ordna jobbtillfällen för medborgarna, utan dessa skall ha fått de instrument de behöver för att skapa jobb själva. Tron är, enligt Leffler och Mahieu (2010), stark på att det är hos små och mellanstora företag som idérikedom, utvecklingspotential och tillväxt finns att hämta. Vilket är den sortens företag som entreprenöriella individer kan starta och driva. Sedan hänvisar läroplanen eleven till att utveckla entreprenöriella egenskaper på ett sådant sätt att det faller på skolan att ta kontakt med samhället runtomkring för att hitta ett undervisningsrum förtar inte fokus från individen.

(C) är det av Alliansens partier som trycker starkast på att sätta individen i centrum.³ Deras liberala grundidé är stark, även inom deras skolpolitik och de vill förespråka en mångfacetterad skola där alla skall få chansen att bli det bästa de kan bli. De menar att inte alla kan bli teoretiker, och att inte alla skall behöva bli det, och de är därför nöjda med den nya uppdelningen mellan praktiska och teoretiska linjer på gymnasienivå. Detta, anser de, ger alla en chans att glänsa, samt

³ För överskådlighetens skull används de allmänt vedertagna förkortningarna för partierna.

att båda sorternas människor behövs i samhället. De tycker inte att alla bör fortsätta till en eftergymnasial utbildning, utan i stället skall endast de individer som är bäst lämpade fortsätta sina studier.

Det stora liberalkonservatistiska (M), största partiet i Alliansen och därför det parti som har haft mest att säga till om när det kommer till reformen Gy11, menar på att de individuella studieplanerna och nyheterna i kursplanerna skall hjälpa eleverna, som individer, att uppnå kursmålen, men de har i sig inga separat uttryckta åsikter om individens utveckling eller utbildning i sig. (M)s politik i stort handlar mycket om individens egna prestationer, och en tanke på att var man skapar sitt eget liv genom det arbete man utför. Det deras politik handlar mycket om är att fokus skall läggas på hur man ska komma till rätta med de elever som inte presterar tillräckligt väl i skolan. Individuella studieplaner är något som skolan skall tillhandahålla, men det är fortfarande eleven som måste utföra det arbete som krävs för att få godkända betyg. Det är eleven som är ytterst ansvarig för sin egen prestation. Lärarens uppdrag är att tillhandahålla kunskap, elevens uppdrag är att ackumulera den.

(FP) har haft starka åsikter om att skolan, mer specifikt tycker de att den svenska skolan skall bli bäst i världen men de nämner inte individen som sådan. Partiet talar starkt om vikten av kunskap och lärarens roll som förmedlare av denna, vilket tyder på ett behavioristiskt synsätt. Partiet menar att det, för att eleverna skall kunna arbeta och utvecklas på en individuell bas, behöver bli mer lugn och ro i klassrummen och läraren skall bli mer auktoritär. De hoppas att dessa lugnare klassrum leder till lugnare individer som får lättare för att lära sig. Detta skall också vara en del av skolans fostringsuppdrag då (FP) har en önskan om att ordning och uppförande skulle vara en del av elevernas betyg.

(KD) menar att skolan skall utbilda eleverna till att bli goda samhällsmedborgare och lägger särskilt tryck vid arvet av den judisk-kristna traditionen. Detta i sig säger inte så mycket om eleverna. Men de har starka åsikter om kränkningar vilket de påpekar absolut inte ska få förekomma, oavsett vad de skulle kunna vara baserade på. Vad partiet dock inte nämner är hur detta skall åstadkommas De vill ha mer plats för praktisk-estetiska ämnen, för att alla elever skall kunna utveckla sig på flera sätt, och för att ge elever som är svaga i teoretiska ämnen en chans att vara starka i andra ämnen. Alla elever skall ha rätt till stöd, om detta behövs, och detta stöd skall i så fall ges utifrån individens speciella behov. De vill ge skolorna större individuell frihet när det kommer till timplaner, och lärarna mer frihet när det kommer till pedagogik, men samtidigt vill de att lärarna skall bli mer auktoritära. Vilket gör att de verkar luta mot behaviorism.

Det så kallade entreprenörskapet som omnämns tidigare i kapitlet är lite svårdefinierat men, i skolans värld är det, enligt Leffler & Mahieu (2010), indelat i två olika delar. Dels den rent företagsamma delen, det vill säga, yrkesinriktad utbildning riktad mot att utveckla företagande och business. Den andra delen är riktad mot att utveckla elevens företagssamhet, som till exempel kreativitet, initiativförmåga, självtillit, självständighet med mera. Egenskaper som är viktiga att besitta, inte bara för att lyckas i arbetslivet utan även för att lyckas i livet som helhet.

Oppositionen består av tre relativt enade partier; (S), (MP) och (V) samt det nyligen tillkomna (SD). Inget av de andra tre partierna vill samarbeta med (SD), vilket gör att de hamnar lite på utsidan, men de måste räknas till oppositionen då de inte heller samarbetar med Alliansen. De

har heller inte uttryckt någon speciellt affinitet till något annat parti när det kommer till skolpolitik.

Det största partiet i oppositionen är det socialistiska (S), de menar att är skolan framförallt till för att skapa intresse för fortsatt lärande hos eleverna. De vill att skolan skall skapa individer som fortsätter lära livet ut. Eleverna skall få chansen att nå målen genom individuella utvecklingsplaner men också genom uppföljning av arbetet de lägger ner och genom målrelaterade betyg. I de skolor där det finns mycket problem eller många elever som riskerar att inte uppnå målen skall det finnas mer resurser. Förutom de målrelaterade betygen (som är behavioristiska) verkar partiet luta mest åt det sociokulturella perspektivet.

Av oppositionen är det (SD) som talar starkast om eleven som individ. De vill att elevernas styrkor och svagheter, som individer, inte bara skall observeras utan de skall även lyftas fram och hyllas. Man skall se till varje individs behov av stöd, men man skall också se till varje elevs styrkor och på vilka sätt som eleven kan prestera på. Elever skall få chansen att briljera i de ämnen de kan, och på så sätt utvecklas inte bara som elever utan även som individer. Det är dock osäkert hur partiet vill uppnå detta och de har ingen enhetlig plan för skolan. Med så lite information från partiet i fråga är det omöjligt att spåra någon specifik utbildningsteori i denna fråga.

Det är endast (V) som uttalar sig exakt om hur skolan skall kunna hjälpa, och se, alla elever som enskilda individer, nämligen genom att de vill göra klasserna mindre i skolan/ öka lärartätheten. Det faller sig ganska naturligt att påstå att mindre klasser gör att läraren kan spendera mer tid per elev, och kan då, på detta sätt, hitta de strategier som ger eleven bäst förutsättningar för att lära sig. Illeris (2007) påstår att det finns direkta kopplingar mellan elevers prestation och klasstorlek, och detta är något som bör tänkas på om målet för skolan verkligen är att alla individer skall nå så långt de bara kan. Detta påminner till viss grad om den sociokulturella teorin då det handlar om grupplärande och lärande i grupp.

(MP) har som ledord att 'alla har rätt att uppnå målen' och menar att varje individ måste få de hjälpbehov de har uppfyllda. De vill att skolorna skall kunna uppnå detta genom större anslag. Men de tycker också att det måste finnas ett bättre samarbete mellan eleverna och lärarna och också mellan lärare och hemmet. Detta, delvis, för att eleverna kan vara olika individer i hemmet och i skolan. De vill även uppmuntra lärarna att pröva olika pedagogiska tillvägagångsätt så att man kan hitta något sätt att lära ut som passar alla individer i klassrummet. Detta är tecken på sociokulturell eftersom de talar om lärandet i grupp, även om fokus är på att alla individer i gruppen skall lära sig lika mycket.

Tablå 2: partiernas ideologi, individsyn och utbildningsteoretiska grund utifrån dessa

	Ideologi	Eleven som individ i skolan	Utbildningsteoretiska drag ur individsynpunkt
C	Nyliberalism	Individcentrerad skolpolitik stort tryck på skillnader mellan teoretiker och praktiker	Behaviorism
FP	Socialliberaler	Individen nämns inte explicit, men det är underförstått att eleverna skall fostras till att följa reglerna i skolan	Behaviorism
KD	Socialkonservatism	Individen skall ha rätt att utforma sin egen utbildning och få i skolan utan att bli kränkt pga. sina personliga drag	Behaviorism
M	Liberalkonservatism	Eleverna skall, som individer, hjälpas att nå målen genom kvantifierbara prov och bedömningar.	Behaviorism
MP	Ekologism och Feminism	Värnar om individens förutsättningar, vill förbättra dessa genom samarbete mellan skola, elev och hem	Socialkonstruktivism
S	Demokratisk socialism	Alla har rätt att nå målen, men individer nämns inte närmare	Socialkonstruktivism med vissa inslag av behaviorism
SD	Socialkonservatism	Individen i centrum. Likheter och olikheter skall lyftas fram som något positivt	Inte möjligt att se, pga. bristande information
V	Socialism och Feminism	Individens behov skall styra, åstadkoms genom större lärartäthet och mindre klasser	Socialkonstruktivism

Sammanfattningsvis kan man säga att individen har fått ett annorlunda fokus i och med Gyll än vad som fanns förut. Det handlar mer om individens valfrihet och rättigheter än om elevernas utveckling till individer eller medborgare. Detta har mycket att göra med partiernas liberala ställning, men också för att Alliansen starkt vill skilja sig från den kursplan som fanns tidigare (Lp94), där fostringsuppdraget var starkare.

Alliansen partier har, överlag, en relativt behavioristisk syn på vad kunskap är och hur utbildning bör bedrivas. De anser att kunskap är något som skolan skall överföra till eleverna, det är inget

som eleverna själva kan komma fram till. Individerna är viktiga, och speciellt genom den så kallade entreprenöriella tanken. Oppositionen ligger, ej inräknat (SD), mer åt det sociokulturella hållet och de verkar inte tycka att skolan behöver framhålla individen på samma sätt som Alliansen.

4.2 Partierna om betyg och bedömning

Betyg är ett ord som är väldigt laddat för många. Skolan har alltid kategoriserat elever, från bra till dåliga, utifrån olika betygssystem. Oavsett hur betygen man fått har sett ut så har det varit stressmoment i alla elevers vardag. Lärare använder sig ofta av detta verktyg och det är något som förtjänar att användas med respekt då mycket av elevers framtid hänger på de betyg de får.

Betyg definieras i läroplanen som: "Betyget uttrycker i vilken utsträckning den enskilda eleven har uppfyllt de nationella kunskapskrav som finns för varje kurs respektive målen för gymnasiearbetet" (Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011, s 14).

Alla partier i Alliansen var överens om att det behövdes ett nytt betygssystem. Delvis för att det varit så kallad betygsinflation (Skolverket 2012:387), vilket alla partier var medvetna om, men också för att Alliansen ville få in fler steg i skalan för att kunna differentiera mellan elever mer. Från den tidigare skalan från Godkänt till Mycket Väl Godkänt infördes nu en betygsskala från A till F där A till och med E är godkänt resultat och F är ett underkänt. På detta sätt har lärare fått ett verktyg med fem godkända steg, i stället för de tidigare tre.

(M)s tydligaste åsikt om betyg och bedömning, fränsett det nya betygssystemet, är önskan om fler nationella prov, både i fler ämnen och i fler åldrar. Som det största partiet i Alliansen blev detta också genomdrivet och tillsammans med (FP) och (KD) har de uppnått ytterligare ett mål i sin skolpolitik. Anledningen till önskan om fler nationella prov är tvådelad; dels är de nationella proven, enligt partierna i Alliansen, till för att säkerställa elevernas betyg. Betygsinflation och många fall där resultaten på nationella prov inte överensstämmer med elevens faktiska betyg (se Skolverket 2012:387) anges som anledningar till detta. Vad (C) ville, som dock inte genomdrevs, var att de nationella proven skulle rättas centralt för att säkerställa en likvärdig bedömning för alla elever. Den andra orsaken till ett ökat antal nationella prov är för att det skall bli lättare att jämföra hur olika skolor (men även elever, klasser och geografiska områden) hävdar sig mot varandra. Nationella prov skall därför vara ett utvärderingssystem för andra att kunna bedöma skolan utifrån samt ett verktyg för att säkerställa att alla elever får en jämbördig utbildning. "Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot de nationella målen. Detta kräver att verksamheten ständigt prövas och att resultaten följs upp och utvärderas" (s. 8) står det i läroplanen för gymnasiet. Här i visar läroplanen, och de partier som skapat den vikten av utvärderingar av skolan som helhet.

Alliansen (framförallt (M) och (FP)) menar att man lätt och smidigt skall kunna bedöma skolan som system utifrån elevernas interna betyg. De vill ha ett bedömningssystem där det är lätt att överföra bedömningarna av elever till en avstämning av skolan. Detta har oppositionen (undantaget (SD) som inte har någon åsikt i frågan) starkt motsatt sig. De vill hålla intern och extern bedömning av skolan separat och menar att det ena inte är överförbart på det andra.

Betygsbedömningarna som sätts på elever ska inte heller kunna användas externt eftersom deras uppgift inte i första hand att bedöma eleverna utan att ge dem ett hjälpmedel till att lära sig mer.

Något som är intressant att beakta i detta fall är att två av oppositionens partier, (MP) och (V) vill ha formativa omdömen, hellre än vanliga betyg. Detta är en linje de har fört länge, alltså inget direkt svar på Gyll utan något som samverkar med deras respektive ideologier. Varken (S) eller (SD) säger något om vilken sorts betyg de vill använda, förutom att de betyg eller omdömen som används skall hjälpa elevens strävan mot målen. Till skillnad mot Alliansens starka behavioristiska syn kan man skåda en mer konstruktivistisk anda i partierna till vänster. Det handlar mer om att förstå sin prestation än att kvantifiera den.

Nationella prov, internationella studier av elevers prestationer och liknande kan lätt användas av staten, och andra institutioner, för att hitta standarder i skolan. En sorts mätverktyg med vilket vi kan mäta olika skolors resultat mot varandra, men även olika länders resultat med varandra. Inför valen 2006 och 2010 var partierna i Alliansen starkt sammanbundna i det att de menade att den svenska skolan måste hävda sig bättre internationellt. Inrättandet av fler nationella prov ligger helt i linje med detta då första steget till statlig kontroll av skolan måste ligga på nationell nivå.

Det kommer fler och fler friskolor som konkurrerar med de kommunala skolorna om eleverna. Alliansen menar att de nationella proven kan användas för att se om alla skolor lever upp till den standard som de bör, men att elever även ska kunna välja skola utifrån resultaten de redovisar. Problemet med detta blir betygsinflation, något som (C) vill avstyra genom centralt rättade nationella prov, men frågan är om det är genomförbart. Noterbart i frågan är att (SD) vill inskränka friskolorna i det att de endast skall kunna konkurrera mot kommunala skolor på lika villkor, och att denna konkurrens skall stärka båda skolorna, då dessa skall pressas att bli så bra som möjligt.

Denna tro på att man kan kvantifiera information är behavioristiskt i sin bas. Det är även tanken på att fler prov, skall kunna säkerställa den kunskap som eleverna mottager (Dysthe 2003). Ytterligare en del i behaviorismen är betyg, överlag, som kan användas som instrument för att påverka elevens beteende eller lärande. Betygen (speciellt då goda betyg) skall också fungera som en form av motivation för att få elever att prestera bättre.

(MP) och (V) menar att betyg inte är något som behövs i skolan, möjligtvis kan de i vissa fall användas för att kunna söka vidare utbildning utifrån. De vill, nästan helt, avskaffa alla former av kvantifierbara betyg och i stället tycker de att lärarna skall ge eleverna så kallad formativ bedömning (också kallat BFL) i stället. Detta innebär att man ger elever kommentarer på sitt arbete som skall främja deras läroprocess. Kommentarererna handlar både om sådant som elever gör bra och sådant som eleven gör mindre bra (Holmgren 2010).

(MP) är ett av få partiet i riksdagen som tycker att antalet nationella prov skall sänkas, även i jämförelse med den mängd nationella prov som existerade under Lpf94. De tycker att skolorna blir alltför detaljstyrda och att antalet nationella prov är ett av sätten som detta uttrycks på. Dessutom anser de att de nationella proven endast är ett mål som kan bedömas med kvantifierbara betyg och att de alltså inte ger eleverna något ur utbildnings- eller utvecklingssynpunkt.

Även (S) tycker att nuvarande antal nationella prov är för stort och att de bör minskas till den nivån som fanns under tiden då Lpo94 och Lpf94 styrde. De nationella proven anser de, är endast ett sätt av många att kunna kontrollera skolan på. De vill inte in och detaljstyra men proven skall se till att alla elever får en likvärdig och tillräcklig undervisning i de viktigaste ämnena. Vad (S) däremot inte nämner något om är betyg, varken vilken form de skall ta eller i vilken skala de bör uttryckas. De anser dock att det är bra att första gången man får betyg är i årskurs åtta.

(V) säger inte så mycket om antalet nationella prov, men, tvärt emot (MP), tycker de att proven i sig är bra. Ihop med ett återförstatligande av skolan skall de nationella proven ge staten en bättre kontroll över skolan vilket, enligt dem, skall leda till en bättre skola. Hur deras syn på formativ bedömning skall gå ihop med användandet av nationella prov framgår dock inte.

Tablå 3: *Partierna om betygsskalar, införande och nationella prov*

	betygsskala	Åk införande av betyg	Nationella prov
C	A-F	Omdömen och betyg från åk 1	Skall rättas centralt
FP	A-F	Åk 3	Många nationella prov, och gärna tidigt i åldrarna
KD	A-F	Åk 6	Fler nationella prov, i fler ämnen och tidigare i åldrarna
M	A-F	Åk 6	Nationella prov i yngre åldrar
MP	Omdömen/BFL	Ospecificerat*	Färre nationella prov
S	Ospecificerat*	åk 8	Antalet nationella prov är bra
SD	Ospecificerat*	Ospecificerat*	Ospecificerat*
V	Omdömen/BFL	Omdömen genom hela skolan, kvantitativa betyg från åk 9	Skall ihop med återförstatligande ge bättre kontroll av skolorna

*informationen finns ej angiven

Sammanfattningsvis kan det sägas att betygssystem och nationella prov är något som de flesta partierna har åsikter om, det är också här vi kan se ytterligare skillnader mellan partierna när det kommer till spår av utbildningsteorier i partiprogrammen. Alliansen lutar mot behaviorism där kvantifiering och en tro på att kunskap är mätbart. (V) och (MP) lutar starkt åt andra hållet och menar att betyg inte skall vara till för att 'mäta' eleverna eller deras prestationer utan att läraren skall använda bedömning som ett verktyg, bland många, för att förbättra elevernas prestationer. (S) och (SD) säger inte så mycket i frågan.

4.3 Teorier i läroplanerna

I den gymnasiegemensamma läroplanen Gy11 finns det inga teorier utskrivna, det står inget om att några specifika teorier använts vid skapandet av dokumenten, inte heller står det något om de partiideologier som legat till grund för partiernas åsikter i skolfrågan. Vad som inte heller finns utskrivet är vilka, om några, teorier som lärarna bör använda sig av i undervisningen.

Det påpekas i Gy11, att det är lärarnas, eller skolans, roll att ge (eller på annat sätt överföra) kunskap till eleverna. Det står bl.a. att "Huvuduppgiften för gymnasieskolan är att förmedla kunskaper och skapa förutsättningar för att eleverna ska tillägna sig och utveckla kunskaper" (sid 6). På flera andra ställen finns liknande formuleringar och detta är en uppenbart behavioristisk syn på kunskap och kunskapsförmedling.

Den teori som influerat styrdokumentet, och då framförallt delar av skollagen, är behaviorismen. Det handlar om att förändra elevers beteende. Delar av de nya styrdokumentet handlar om elevernas uppförande. Det finns regler för hur man skall uppföra sig i skolan och den nya skollagen ger lärare och annan skolpersonal möjlighet att utöva bestraffningar när eleverna inte beter sig som önskat. Behaviorismen fokuserar mycket på betingning i form av bestraffning och belöning för att nå ett önskat resultat hos den/de man undervisar.

Ett annat medel som skolan har för att kontrollera sina elever är betygen. I och med det nya betygssystemet så har betygskraven stärkts mot eleverna. Formuleringarna i kursplanerna har förändrats från mål eleven ska arbeta mot, till krav eleven ska uppnå. Detta medför att kraven på kunskapsnivån som ska nås för att få betyget A framstår som högre än de som ska visas för att få ett MVG. Formen av positiv/negativ förstärkning av beteendet hos eleverna är tydlig och det finns en önskan hos exempelvis (KD) om att göra den än tydligare då de vill få ordning och uppförande som en bedömningspunkt i betyget.

En annan del av behaviorismen handlar om synen på kunskap i skolan. I detta fall är det så att skolan har ett uppdrag att förmedla och överföra kunskap, vilket är klart behavioristiskt influerat. Denna syn på kunskap som överföringsbar är en av de största grundpelarna inom teorin. Kunskapen skall undervisas explicit, portioneras ut i små bitar som sedan skall ackumuleras hos eleven. Varje litet avsnitt kan sedan lätt kontrolleras med ett prov, där det syns om eleven ackumulerat rätt kunskap, och i en tillräcklig grad. Detta skall göra det lätt för lärarna som då kan se precis vilka delar som eleverna behöver lära sig och anpassa undervisningen utifrån det.

Det behavioristiska synsättet på undervisning var starkast under 1970-talet (Dysthe 2003) och det syns i styrdokument och undervisningsmaterial från denna period. Många föräldrar till elever som nu går i skolan känner väl igen sig i detta arbetssystem och det är ofta därför många vuxna utanför skolan har problem med att känna igen sig i det som har varit skolans vardag under perioden för Lpf94. Detta ger, enligt Liljequist (1999), lätt uttryck i ord så som 'flumskola', historielöshet och påpekningar om att den yngre generationen inte har samma kunskapsmängd som de äldre.

Att Gy11 har gått tillbaka mot äldre värderingar kan förklaras av att (M) som det största partiet i Alliansen och det som har haft mest att säga till om när det kommit till reformen är konservatistiska i sin ideologi. Här kan man se starka band mellan deras ideologi och de

undervisningsteorier som de valt att grunda Gy11 på. Men det kan inte sägas att det är konservatismen i sig som slagit igenom, utan endast att den gett uttryck för de teorier och de värderingar som de haft när de planerat reformerna.

En annan tydlig strömning i texten är, som tidigare påpekats, entreprenörskap. Detta innebär, bland mycket annat att elevernas kunskaper skall ha samband med blivande yrkesroller. Denna vinkling är mer mot den konstruktivistiska tanken i det att skolan och omvärlden tillhandahåller eleven erfarenheter som gör att den kan konstruera kunskaper. Det nämns också i Gy11 att ämnen och kurser ska undervisas ämnesövergripande vilket är ytterligare ett uttryck av detta. Man vill ge eleven ett sammanhang i kunskapen, även om det inte finns någon uppenbar koppling mellan detta och att kunskap kan finnas hos andra.

Det skulle kunna tyckas att den socialkonstruktivistiska inriktningen också skulle kunna vara applicerbar här, men så är inte fallet. Visserligen så skall eleverna lära sig i sammanhang, men inget tyder på att läroplanerna vill uppmuntra eleverna till att lära av varandra, eller andra vuxna, utan det framstår som strikt lärarens roll att förmedla kunskap. Det är till och med så att vissa formuleringar från tidigare kurs- och läroplaner angående grupparbeten har tagits bort i Gy11. Läraren skall ha kunskapen, eleverna skall ta emot den.

I detta avsnitt har diskussionen varit mest inriktad på Alliansen, men det är för att det egentliga fokus som är läroplanen vilken är skapad av dem. Det är många spår av behaviorism i läroplanen vilket överensstämmer med den information som framgått från tidigare avsnitt (se t.ex. tablå 2).

5 Diskussion

Detta diskussionsavsnitt kommer att vara uppdelat på samma sätt som resultatredovisningen. Det kommer att vara tre huvudavsnitt; individen, betyg och bedömning samt teorier i läroplanen. Detta följt av en fjärde avslutande del där diskussionen sammanfattas och rundas av.

Varför är det viktigt att veta och förstå vad det är som utformat den verksamhet och vardag som lärare undervisar i? Lärare måste vara medvetna om inte bara vad det står i kurs- och läroplaner men också varför och hur detta står. Detta för att kunna undervisa eleverna efter bästa förmåga, men också efter de planer som staten lagt fram för läraren att följa.

Både Illeris (2007) och Lindquist (1999) talar om vikten av att vara medveten om, och att känna till det de kallar den dolda läroplanen eller de dolda målen. Med den nya skollagens eftertryck på ordning och reda blir den dolda läroplanen starkare. Eleverna ska sitta still, vara tysta och göra som de blir tillsagda. Allt detta samtidigt som de skall utbildas till att ta egna initiativ, ifrågasätta och vara kritiskt tänkande individer. Denna dualitet måste kännas till, och varje lärare måste ta ställning till i vilken grad man skall undervisa vad.

Det senaste valet handlade mycket om krisen i skolan (Advic 2011) och många timmar lades på att debattera skolan. Många fel och brister med den svenska skolan lyftes fram och de olika partierna argumenterade om hur dessa skulle lösas på bästa sätt. Det talades vitt och brett om hur kunskap skulle bli ett redskap i internationell konkurrens. Men är det verkligen kunskap i sig som är det viktiga? Illeris (2007) skulle svara nej på den frågan. Skolan handlar också om att utveckla samspel och sociala kompetenser, i en värld där kommunikation blir en allt större sektor borde dessa kompetenser också premieras.

Detta kan dock delvis förklaras av de partipolitiska ideologier som styr utformningen av Gyll. Jarl (2010) påstår att partier till höger tenderar att premiera skolans kunskapsuppdrag över det fostrande och tvärt om. Det är naturligtvis inte fullt så enkelt, men det verkar överensstämma med vad studien visat. Undantaget kan, möjligtvis, vara (KD) som vill att skolans uppfostringsaspekt skall utökas.

5.1 Individen

De liberala strömningarna är starka hos partierna i Alliansen och enligt Liljequist (1999) så är det uppenbart att partierna, via sin liberala syn och den påverkan detta har i skolplanerna, vill stärka individen. Liberalismen handlar om individen och hur dess intressen kan få gå före samhällets. Samhället skall, de facto, ta så lite plats som möjligt för att släppa fram individen. Liberalismen taget till sin ytterlighet är det som Locke vill kalla en nattväktarstat (Tuckness 2011). D.v.s. staten skall endast stå för det yttre skyddet för medborgare som t.ex. polis, militär och domarväsende och individen i övrigt skall vara självförsörjande eller själv köpa de varor och tjänster den behöver.

Denna tanke om nattväktarstat kan också ses återspeglad i (FP) och (KD)s idéer om att ge lärare större auktoritet i klassrummen. Detta backas delvis upp av den nya skollagen vilken ger lärare större friheter när det kommer till att hantera elever, till exempel rätt att utvisa elever, ge kvarsittning samt andra påföljder som finns nämnda i skollagen (2010:800 5 kap, 6-23 §§).

Liljequist (1999) tycker att det finns en viss dualitet, eller till och med dubbelmoral, i de auktoritära lärarna. Den betingade makten ger lärare (och annan skolpersonal) viktiga instrument i deras fostringsuppdrag. Problemet är att om lärarna blir för auktoritära så kan det leda till oreflekterad lydnad, vilket i sin tur leder till att eleverna varken blir de demokratiska medborgare de borde bli, samt att de förlorar sin autonomitet som individer, vilket ger problem i samhället. Ett levande samhälle är ett som är i ständig utveckling. Detta måste speglas av skolan, inte minst för att lärarna skall utbilda eleverna till att bli samhällsmedborgare.

Alliansen är för friskolor vilket ytterligare utökar individens valfrihet. Dock så finns det forskning som visar att valfrihet inte alltid ger önskat resultat (se Lindblad 1995). Det finns tydliga indikationer på att valfrihet och mångfald i skolan leder till en sämre skola överlag. Detta för att skolorna lägger mer koncentration på att profilera sig och lägger pengar på vad de tror att marknaden vill ha, i stället för att lägga pengar på sådant som kanske behövs. Hundratusentals kronor spenderas av skolorna (framförallt av gymnasieskolor) på reklam för att locka till sig fler elever (Andersson 2012).

Alliansen menar att genom att dela upp eleverna på gymnasienivå tror de att fler elever kommer att uppnå målen i sina utbildningar, eftersom den teoretiska pressen på eleverna inom de yrkesinriktade linjerna minskat. Men liksom i de politiska diskussionerna på 1950-talet handlar delar om tankarna när det kommer till praktiska linjer även om arbetsmarknaden (Liljequist 1999). Det handlar om att producera individer som kan gå direkt till arbete, och vara arbetare inom branscher där det behövs, t.ex. snickare och mekaniker (två yrken som har yrkesutbildningar på gymnasienivå). Samma tanke om att minska arbetslösheten, speciellt hos unga, som fanns på 1950-talet har dykt upp igen.

Det kan även skönjas vissa ytterligare likheter mellan Gyll och tidigare politiska skolreformer. På 1880-talet var det liberaler och socialdemokrater, i första hand, som ville jämställa yrkesinriktade linjer med teoretiska (Richardsson 2010). Idag vill de liberala partierna fortfarande att yrkesexamina skall vara lika mycket värt som de teoretiska examina, även om (till skillnad från t.ex. Lpf94) elever som går praktiska linjer inte automatiskt får behörighet till fortsatt utbildning inom Gyll. Framförallt (C) framhåller att teoretiker och praktiker skall vara jämbördiga, men så ser det inte ut i praktiken.

En av de saker som regeringen menar är nyskapande i läroplanen är det entreprenöriella tänkandet. Man ska dock vara försiktig med att påstå att det entreprenöriella tänkandet inom utbildning är något nytt. Backström-Widjeskog (2008) menar att sådana uppgifter och övningar som kan kallas entreprenöriella länge har funnits i skolan och har använts av lärare, inte alltid med ett medvetet entreprenöriellt tänkande. Denna sortens övningar är sådana som riktas mot utvecklingen av elevens individuella tillväxt, sociala utveckling och ett visst samarbete med det lokala samhället.

Liljequist (1999) menar att svenskar kan hända har vunnit mycket när det kommer till frihet och privat självförverkligande, men att världen idag handlar mer och mer om rationaliseringar, effektivitet och följsamhet. I detta samhälle baseras också fler och fler av våra relationer på någon form av utnyttjande, både ensidig och ömsesidig. Denna utveckling ihop med entreprenörskapet skapar en dualistisk syn på eleverna i styrdokumentet.

5.2 Betyg och bedömning

Det finns en stark tilltro i styrdokumentet att betygen (speciellt i detta fall de löpande som sätts under kursens gång) skall ge eleverna möjlighet att reflektera över sina kunskaper och bedöma sina studieresultat och se vad de måste utvecklas vidare inom

Mycket av kraven ligger här i Gy11 på eleverna själva. De skall kunna spåra sin utveckling genom de betyg de får sätta på sina prestationer enligt skalan A till F. Det finns dock ingen forskning som stödjer idén om att summativa betyg på något sätt kan kopplas till utveckling av den individuella elevens prestationer. Enligt Holmgren (2010) är det snarare tvärt om. Det man i stället bör fokusera sig på, om man vill att eleverna skall kunna utvecklas utifrån de betyg/bedömning de får är stället så kallad bedömning för lärande (BFL) eller formativ bedömning.

Själva huvudfokus hos BFL är just bedömningen för elevens utvecklings skull. Man mäter inte vart eleven, för tillfället, står i förhållande till de uppsatta målen, utan man visar den väg som eleven behöver ta för att nå till dessa mål. Enligt Holmgren (2010) finns det starka band som påvisar att BFL lyfter eleven till att nå bättre resultat, medan elever som bara får summativa betyg fortsätta prestera på samma nivå (se Hattie 2009). Studierna kring BFL står i kontrast till Gy-11s fokus på summativa betyg som elevens hjälp att utvecklas.

Öquist (2010) har fokuserat på nationella prov och de slutsatser man kan dra från dem. Ett av problemen kallar han prestationsparadoxen. Den handlar om att ju fler nationella prov, eller andra former av nationella/internationella utvärderingar, som finns, desto mer fokuserar lärare och elever på att få ett bra resultat på dessa. Att prestera bra på ett nationellt prov är långt ifrån att undervisa mot, och nå, de anvisade kursmålen. Om man skall utvärdera skolan på ett någorlunda rättvist sätt (Öquist 2010) behövs att man prövar eleverna 5-10 år efter det att de gått ur skolan. Detta hade gett en mer sann bild av vad eleverna lärt sig (och om det verkligen har lett till ett långsiktigt lärandet) än att ha nationella prov som fokus i slutet på en (års-)kurs. Att använda nationellprov som en kortsiktig respons på hur skolan fungerar blir därmed missvisande.

Ett annat problem med toppstyrd utvärdering kallas deprofessionalisering (Öquist 2010). Med detta menas problematiken kring att skolor och lärare mäts och jämförs med en extern källa. Det blir problematiskt att klassificera en skola som bra eller dålig enbart utifrån resultaten på nationella prov, då detta kan skilja sig från lärares och elevers upplevelse av skolan i övrigt. Utöver detta får lärarna, som professionella inom skolan inte själva möjlighet att påverka vilka kriterier som skolan skall utvärderas utifrån. På detta sätt blir lärarna inte bara misstrodda som yrkesutövare utan även toppstyrda på ett sätt som kan få deras engagemang att bli lidande.

Ytterligare problem som lyfts fram av Öquist (2010) rör generella problem som kan uppstå när man sammanställer statistik. Först och främst så mäts bara exakt det som efterfrågas och lokala variationer, problem och värderingar försvinner. Att en skola har hög andel elever födda utanför Sverige kommer inte att synas, men skolan kan t.ex. få dåliga resultat på de nationella proven i engelska. Detta för att många av dessa elever inte läst engelska i samma utsträckning, om alls, som elever födda i Sverige har. På detta sätt blir statistiken från prov felaktig. När man generaliserar på det sätt som statistik på denna nivå kräver får man problem med att de individuella prestationerna försvinner under generaliseringens breda pensel, menar Öquist.

Liljequist (1999) uttrycker vissa förbehåll när det kommer till betyg, och vilka resultat dessa kan komma att ha på individen. Som det är nu, och som det tidigare varit, så sammanfaller betyg tidsmässigt med elevernas pubertet. Det är i puberteten som det mesta av utvecklingen som individ och han menar då att det kan vara mycket viktigt, att ur individaspekt, skjuta på betygen, eller forma dem på ett sådant sätt att individens självbild inte blir påverkad av dem. Detta skulle kunna innebära, i praktiken, att det är bättre att ge betyg sent (så som (MP), (S) och (V) föreslår), än tidigt.

Den problematik som ytterligare bör understrykas här, är att partierna basera sin information om hur skolan ser ut idag på nationella och internationella undersökningar baserade på provresultat och inte på forskning. Detta får stöd hos Richardsson (2010) som också framhåller att det kan leda till en väldigt skev bild av hur verkligheten i skolan ser ut.

5.3 Teorier i läroplanen

En viktig aspekt när det kommer till förståelsen av betydelsen av politiken inom skolan är att de ideologier som styr partierna har fått större och starkare genomslag i läroplaner efter kommunaliseringen av skolan. Richardsson (2010) menar att detta beror på att när staten flyttades bort från styrningen av skolan, var läroplanerna ett sätt att återta delar av den förlorade makten. Detta medför att det är viktigt att känna till de krafter som ligger bakom skolans styrdokument. Han menar att det då ofta så att styrdokumentet sällan blir helt nydanande utan man arbetar vidare på tidigare skrivna punkter. En form av lappa och laga mentalitet som kan komma att betyda att man fixar det som man tycker är fel, utan att tänka på varför det är fel. Även Jarl m.fl. lyfter fram att läroplanen är ett dokument som skapas med ideologiska styrmedel (2010).

(M) har som varit med och genomdrivit de nya förändringarna (Gy11), med bland annat skilda yrkes- och högskoleförberedande linjer vill framförallt framhålla att de snarare har anpassat styrdokumentet till hur skolan såg ut innan (Lpf94) än någon utopisk idé om hur skolan borde se ut för att bli så bra som möjligt. Filosofen Hume skulle haft åsikter om att formulera styrdokument efter hur skolan har sett ut då han påvisat och argumenterat för att man inte kan härleda ett bör ur ett är (Hume 1978). Han menade med andra ord att man inte kan säga hur något bör vara bara för att det råkar vara sättet som saken är nu.

Hume ägnade sig först och främst åt moralfilosofi, men det är inte helt främmande att det skulle kunna vara applicerbart i detta fall också. För borde inte styrdokumentet i skolan handla om hur skolan bör se ut, inte om hur den faktiskt sett ut? Styrdokumentet är de lagar, riktlinjer och värderingar vilka alla anställda inom skolväsendet skall handla utifrån. Om dessa då avbildar en skolan så som man önskar att den skulle vara, så kommer man även att sträva dithän. Är däremot den skolvärld som beskrivs enbart ett pussel för att försöka lappa tidigare ansedda hål så infinner sig inte samma känsla av strävan mot perfektion. Skolan kommer aldrig att bli perfekt men, som många av partierna uttrycker det, Sverige måste sträva mot en bättre skola och det är endast genom styrdokument som skolan kan få partipolitiskt stöd till att göra detta.

6 Slutord

Skolan kan användas som samhällets spegel (se Lindquist 1999) och det är tydligt att vi från 1960-talet rört oss från en auktoritär skola mot en demokratiskt styrd där socialismen och ett socialt nätverk har haft en stor plats. Alliansen har i förhållande till detta tagit ett steg tillbaka mot en mer auktoritär lärare i en skola som premierar den individuella personens prestationer. Flera partier framhåller att valfrihet att välja skola är bra ur konkurrens synpunkt, medan undersökningar (Lindblad 1995, Lindquist 1999) visar att så inte är fallet när det handlar om skolan. I och med detta kan man faktiskt spåra vissa ideologier i läroplanerna, men är det verkligen ideologier vi vill se där? Hade det inte varit bättre med lärande- eller undervisningsteorier?

Det är dock uppenbart så att skolan är sådan att den verkligen kommer att förbereda eleverna för livet utanför skolans väggar. Richardsson (2010) har en tanken om att skolan samtidigt är en funktion av samhället och ett instrument för det. Samhället skapar skolan, och skolan skapar de individer som kommer att utgöra kärnan av vårt samhälle i framtiden. Hade mer tid funnits så skulle vidare forskning på hur författarna av kursplanerna upplever kraven uppifrån under sina uppdrag kunnat utgöra ett komplement till denna studie. Att undersöka om den politiska styrningen finns med ner på gymnasiets olika kursplaner skulle resultera i en helhetsbild av skolan.

Denna studie visar att mycket av det som format styrdokumentet handlar om att vädja till det som de flesta vuxna kommer i håg skolan att vara, snarare än att basera det på någon form av forskning eller utbildningsteorier. Denna observation stärks av det som Fejan Ljunghill (1995) slår fast, nämligen det att den mesta av forskningen kring pedagogik tyvärr inte når utanför universitetets väggar. Just som hon säger "Vi vet ju till exempel rätt mycket om vilken undervisning som ger goda kunskaper och god kvalitet i skolan. Ändå ropas det rent allmänt och slentrianmässigt på mer prov, läxor och betyg..." (s. 180). Även Richardsson (2010) framhåller att forskning som utförs inom ämnen så som lärande, utbildningsteorier, skolorganisation, skolläda och så vidare inte når utanför universitetens väggar. Om det är forskarna som är dåliga på att förmedla sina resultat till utomstående eller om politikerna har litet eller inget intresse av att ta del av resultaten är oklart och problematiken borde uppmärksammas.

Om nu lärare skall arbeta utifrån forskning och beprövad erfarenhet, borde inte politikerna som styr skolan ta hänsyn till detta när de skriver styrdokument? Det är lärarna och övrig skolpersonal som innehar en profession i sammanhanget och större hänsyn borde tas till de som sitter på kunskapen och erfarenheten. Det hade därför varit intressant med vidare forskning kring hur lärare uppfattar eller inte uppfattar den politiska styrningen. Och naturligtvis om de kan se spår av teorier i läroplanerna.

Tyvärr är det nog så att Illeris (2007) har rätt när han säger:

här rör det sig om en ideologisk strid som utspelar sig ganska lösryckt från förhandlingarna om skolans praktiska ramar, som handlar om skolämnen, betygssättning, prov och delade eller integrerade klasser. Det görs sällan några systematiska försök att ta reda på hur man på bästa sätt inrättar en skola eller en utbildning utifrån de mål som ställs upp (s. 276)

Det verkar som om skolan och skolpolitik har med prestige att göra, snarare än en verklig önskan att förbättra skolan som sådan. Så fort Alliansen tog över makten från den röd-gröna koalitionen så avbröt de den pågående reformen och satte igång sin egen.

För lärare kan det framstå som något av en dubbelmoral att från politikerns sida kräva att lärare utgår från forskning i sin undervisning, när politiker inte tycks behöva utgå från forskning när de lägger grunden för lärarnas yrkesutövning. Den politiska styrningen av skolan tycks inte ta de problem som framställs av lärarkåren på allvar. I vissa fall (se Advic 2011) har politiken skapat egna problem genom att försöka hitta snabba och enkla lösningar för skolan och vinna väljarstöd i sakfrågor. Om den som presenterar problemet också verkar sitta inne med svaren, så är det lätt att övertyga andra att rösta på partiet. (se Liljequist 1999)

Betyg och bedömning är ett område som det länge bedrivits mycket forskning inom. Detta är kopplat till teorier om lärande och hur elever tillgodogör sig kunskap. Denna uppsats har visat att det finns mycket lite koppling mellan den politiska styrningen av skolans läroplaner och forskning kring kunskap och lärande. Detta får konsekvenser för lärarens yrkesutövning då skolans uppdrag blir motsägelsefullt (jfr Jarl m.fl. 2010)

Det finns spår av teorier i (skol)politiken, men det är inte medvetet, utan snarare så att de hamnat där för att de har likheter med vissa politiska ideologier och av ett historiskt arv. Det har funnits en politisk önskan om att rätta till skolans problem och återinföra en 'riktig skola' så som den utformades för ett par årtionden sedan. Detta intryck förstärks av svaren vi fått från två av partierna, och även om detta är ett för litet urval för att kunna vara något att grunda ett definitivt svar på. Det hade varit mycket intressant om man hade kunnat utvidga denna undersökning och få fler, och mer djupgående, svar.

Referenser

Advic, Åsa (2011) "Att skapa kris i skolan" i Christian Lundahl & Maria Folke-Fichtelius (red.), *Bedömning i och av skolan-praktik, principer, politik* (s. 277-294). Lund: Studentlitteratur.

Andersson, Lars. (17 februari 2012) *Skolreklam för miljoner* [Radioprogram]. Stockholm: Sveriges Radio P4 <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=97&artikel=4970052> hämtat (09-05-2012)

Backtröm-Widjeskog, Bettina (2008). *Du kan om du vill: Lärares tankar om fostran till företagsamhet*. Åbo: Åbo Akademis förlag.

Brante, Thomas. Andersen, Heine och Korsnes, Olav (red.)(2001) Stockholm: Universitetsförlaget.

Bryman, Alan (2004) *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press.

Claesson, Silwa. (2007) *Spår av teorier i praktiken-några skolexempel*. Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Dysthe, Olga (2003) "Sociokulturella teoriperspektiv på kunskap och lärande" i Olga Dysthe (red.), *Dialog, samspel och lärande* (s. 31-74). Lund: Studentlitteratur.

Erlingsson, Gissur Ó. Håkansson, Anders. Johansson, Karl Magnus. Mattsson, Ingvar (2005) *Politiska partier*. Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, Peter. Gilljam, Mikael. Oscarsson, Henrik och Wägnerud, Lena (2007) *Metodpraktikan*. Vällingby: Norstedts Juridik.

Fejan Ljunghill, Lena (1995) *En skola för alla - vad blev det av visionerna?* Norge: Lärarförlaget.

Graham, George, "Behaviorism", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Fall 2010 Edition)*, Edward N. Zalta (ed.), URL = <<http://plato.stanford.edu/archives/fall2010/entries/behaviorism/>>. hämtat 2012-05-10

Hattie, John A.C. (2009) *Visible learning: a synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London: Routledge.

Hedberg, Per (2009) *Svenska folkets bedömning av skol- och utbildningsfrågor som viktiga samhällsproblem 1987-2008*. Göteborg: SOM-institutet.

Holmgren, Anders (2010) "Lärargruppens arbete med bedömning för lärande" i Christian Lundahl & Maria Folke-Fichtelius (red.), *Bedömning i och av skolan-praktik, principer, politik* (s. 166-181). Lund: Studentlitteratur.

Hume, David. (1978) *A Treatise of Human Nature*. New York: Oxford University Press.

Illeris, Knud (2007) *Lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Liljequist, Kurt. *Skola och samhällsutveckling*. (1999) Lund: Studentlitteratur.

Jarl, Maria. Kjellgren, Hanna och Quennerstedt, Ann (2007), "Förändringar i skolans organisation och styrning" i Jon Pierre (red.), *Skolan som politisk organisation* (s. 23-48). Danmark: Gleerups.

Jarl, Maria. Rönnberg, Linda. (2010) *Skolpolitik. Från riksdagshus till klassrum*. Malmö: Liber.

Leffler, Eva och Mahieu, Ron (2010). "Entreprenörskap- ett nytt fostransprojekt för skolan" i Anna Larson (red.), *Fostran i skola och utbildning- historiska perspektiv. Årsbok i svensk utbildningshistoria*. (s. 177-199). Uppsala: Universitetstryckeriet.

Lindblad, Sverker. (1995) "Konkurrens mellan skolor ger ofta sämre kvalitet" i Lena Fejan Ljunghill *En skola för alla - vad blev det av visionerna?* (s 161-164). Norge: Lärarförlaget

Persson, Sara (2011). *Gymnasiereformerna under 2000-talet Fyra skolpolitiska dimensioner*, Examensarbete, 15 högskolepoäng, avancerad nivå, Malmö högskola

Pierre, Jon (2007) "Decentralisering, styrning och värdekonflikter i skolan" i Jon Pierre (red.), *Skolan som politisk organisation* (s. 9-22). Danmark: Gleerups.

Richardson, Gunnar (2010). *Svensk utbildningshistoria. Skola och samhälle förr och nu*. Lund: Studentlitteratur.

Rättssekretariatet. (2010) *Skollagen 2010:800* <http://www.skolverket.se/lagar-och-regler/skollagenochandralagar>

Skolverket. (2011) *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*. Västerås: Edita.

Skolverket, PM. (2012) *Betygsinflation - betygen och den faktiska kunskapsutvecklingen*. 2012-03-29. Dnr 2012:387. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2806>

Tuckness, Alex, "Locke's Political Philosophy", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2011 Edition)*, Edward N. Zalta (ed.), URL = <http://plato.stanford.edu/archives/win2011/entries/locke-political/>>. Hämtat 2012-06-01

Öquist, Oscar (2010) "Säkra och bilda kunskap - inspektion respektive utvärdering" i Christian Lundahl & Maria Folke-Fichtelius (red.), *Bedömning i och av skolan-praktik, principer, politik* (s. 243-153). Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1 Korrespondens med Folkpartiet och Sverigedemokraterna

Folkpartiets svar:⁴

Den grundläggande idé som ligger bakom de reformer som denna regering har genomfört inom den svenska skolan är att skolans främsta uppgift ska vara att förmedla kunskap. Under lång tid har den svenska skolan varit alltför mycket inriktad på andra faktorer än detta, och det är något regeringen har velat ändra på. Eftersom den främsta förutsättningen för att detta ska kunna ske är lärarnas och skolledarnas kompetens har en lång rad satsningar skett på just detta, med en ny lärarutbildning, införande av obligatorisk rektorsutbildning, omfattande fortbildning för lärare och rektorer och införande av lärarlegitimation. En annan viktig faktor för att förverkliga idén om en högkvalitativ kunskapsskola är att elevernas kunskaper utvärderas tillräckligt ofta och tidigt och att eleverna ges det individuella stöd de behöver, och det är till exempel därför som tidigare betyg och fler och tidigare nationella prov har införts. De reformer som har genomförts har föregåtts av grundliga utredningsarbeten, grundade på forskning och erfarenhet, och med omfattande remissförfaranden till experter och olika berörda instanser.

Vad gäller förenligheten mellan den skolpolitik som förs och den liberala ideologi som folkpartiet vilar på, skulle jag säga att den är mycket god. Enligt socialliberalismen ska det offentliga åta sig vissa saker för att tillförsäkra alla människor möjligheter och förutsättningar för att förverkliga sina mål och drömmar och leva fria liv. Det kanske absolut viktigaste åtagandet som det offentliga har för att detta ska bli verklighet, är att tillförsäkra alla barn och unga rätten till en kvalitativ utbildning inriktad på kunskap. En sådan skola utjämnar de skillnader i förutsättningar som råder mellan olika barn, till exempel på grund av socioekonomiska förhållanden och föräldrarnas utbildningsbakgrund och engagemang, och därför är den skola som folkpartiet och regeringen förespråkar och förverkligar en mycket viktig del av den socialliberala ideologin.

Sverigedemokraternas svar:

1. Ligger någon speciell utbildningsidé och/eller lärandeteori bakom era beslut runt skolan? Ja, det är klassiska teorier självklart som Vygotskij och Piaget

1. På vilka informationskällor grundar ni er kunskap om den svenska skolan och enskilda skolor? (Rör det sig om statistik, utredningar, media eller annat)

Vi har självfallet läst den litteratur som tar upp dagens skolproblem. Den grupp som format skolpolitiken är alla utbildade lärare eller fritidspedagoger med lång erfarenhet av arbete inom dagens skola.

1. Tycker ni att er partiideologi och de idéer ni har kring skolan är sammanvävda, eller finns det motsägelser någonstans?

Ja vad tror du vi svarar på en sådan fråga? Vår ledstjärna är en så bra skola som möjligt, i praktiken. Eleverna skall lära sig och behandla varandra på ett i alla fall acceptabelt sätt. Eftersom vi inte styrs av principer om total etableringsfrihet eller motsatsen så blir det väl inga

⁴ Brevet är kopierade i original och vi har inte ändrat något när det kommer till innehållet. Alla fel, om några, är parti-representanternas och inte våra.

motsägelser heller. Hur kan det bli motsägelser om man styrs av principen "det som fungerar bäst i praktiken skall man använda sig av"?